

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Barbora Morysková

**Jak vymezit hranice sexuálního nátlaku podle
§ 186 trestního zákoníku**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Martin Richter, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 4. 10. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 189 776 znaků včetně mezer.

V Praze dne 4. 10. 2024

Barbora Morysková

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala JUDr. Martinu Richterovi, Ph. D., za vedení mé diplomové práce, zejména za jeho ochotu a trpělivost.

Dále bych ráda poděkovala svým nejbližším za podporu nejen při psaní diplomové práce ale i během celého studia. Zvláštní poděkování patří Mgr. Tomáši Moryskovi, za jeho cenné rady z advokátní praxe.

Obsah

Úvod	1
1. Historický vývoj a současná úprava sexuálních trestných činů	3
1.1. Historický vývoj	3
1.1.1. Právní úprava ve středověku a raném novověku	4
1.1.2. Právní úprava za dob absolutismu	7
1.1.3. Právní úprava od revolučního roku 1848	11
1.1.4. Právní úprava po druhé světové válce.....	13
1.2. Současná úprava sexuálních trestných činů	19
1.2.1. Postavení trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v rámci zvláštní části trestního zákoníku	19
1.2.2. Společné znaky sexuálních trestných činů	21
2. Sexuální nátlak /§186 tr. zák./	25
2.1. Základní skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku	26
2.2. Objekt trestného činu sexuálního nátlaku	28
2.3. Objektivní stránka.....	30
2.3.1. Násilí, pohrůžka násilí a pohrůžka jiné těžké újmy	31
2.3.2. Pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování	33
2.3.3. Pohlavní styk	34
2.3.4. Přiměnění a donucení.....	36
2.3.5. Zneužití bezbrannosti	37
2.3.6. Zneužití závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu	38
2.4. Subjekt	39
2.4.1. Pachatel fyzická osoba	39
2.4.2. Pachatel právnická osoba	42
2.5. Subjektivní stránka	43
2.6. Kvalifikované skutkové podstaty sexuálního nátlaku.....	46
2.6.1. Spáchání trestného činu na dítěti	46
2.6.2. Spáchání trestného činu nejméně dvěma osobami.....	47
2.6.3. Spáchání trestného činu se zbraní	48
2.6.4. Spáchání trestného činu na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda	50

2.6.5.	Spáchání činu jako člen organizované skupiny	51
2.6.6.	Spáchání trestného činu na dítěti mladším patnácti let	52
2.6.7.	Způsobení těžké újmy na zdraví	52
2.6.8.	Způsobení smrti.....	53
2.7.	Vývojová stádia trestného činu sexuálního nátlaku.....	53
2.7.1.	Příprava trestného činu.....	54
2.7.2.	Pokus o trestný čin	56
2.7.3.	Dokonaný trestný čin	59
2.8.	Souběh s jinými trestnými činy	60
2.8.1.	Možnosti jednočinného souběhu.....	62
2.8.2.	Vyloučení jednočinného souběhu.....	63
2.9.	Novela zákona č. 40/2009 Sb., účinná od 1. 1. 2025	64
2.10.	Úvahy de lege ferenda	67
3.	Komparace sexuálních trestných činů	70
3.1.	Znásilnění	71
3.2.	Pohlavní zneužití	74
3.3.	Nebezpečné vyhrožování.....	77
Závěr		78
Seznam zkratek.....		80
Seznam použité literatury		81
Abstrakt		89
Abstract		91
Přílohy.....		93

Úvod

Lidská sexualita je komplexním fenoménem, který se prolíná s mnoha aspekty lidského života a chování. Přestože se i dnes jedná o téma, které je v mnoha ohledech stále považováno za částečně tabuizované, jeho vliv na každodenní život každého člověka nelze opomenout. Sexualita může formovat jak pozitivní, tak negativní projevy lidského chování, přičemž v těchto souvislostech hraje zásadní roli také sexuálně motivovaná kriminalita. Sexuální delikty, jejichž počty jsou i přes jejich znepokojivý vliv na oběti poměrně nízké ve srovnání s jinými druhy trestné činnosti, představují závažný společenský problém. Tento typ kriminality není záležitostí pouze moderní doby, ale provází lidskou společnost již od jejích počátků.

S rozvojem technologií a moderních komunikačních prostředků, jako jsou internet a mobilní telefony, se výrazně mění i prostředí, ve kterém se sexuální trestná činnost odehrává. Pachatelé mají díky těmto nástrojům snadnější přístup ke svým obětem, což na druhé straně zvyšuje jejich zranitelnost. Současně však právě tyto technologické výdobytky mohou sloužit k prevenci, odhalování a stíhání sexuální kriminality

Sexuální nátlak, definovaný v § 186 trestního zákoníku, představuje relativně nový trestný čin v rámci českého trestního práva. Tento delikt byl do právního řádu začleněn při rekodifikaci trestního práva v roce 2009 a zařazen mezi trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Skutková podstata tohoto trestného činu byla vymezena tak, aby umožnila postihnout i ty formy sexuálního jednání, které neodpovídají kritériím trestného činu znásilnění (§ 185 TZ) či pohlavního zneužití (§ 187 TZ), ale svou společenskou nebezpečností a škodlivostí se jim přibližují. Nová právní úprava tím vytvořila důležitou doplňkovou normu pro ochranu lidské důstojnosti v sexuální oblasti, čímž zlepšila postavení obětí sexuálních útoků.

Výběr tématu této práce „*Jak vymezit hranice sexuálního nátlaku podle § 186 trestního zákoníku*“ byl motivován dlouhodobým zájmem o trestní právo a i přes to, že jsem původně chtěla psát diplomovou práci na jiné téma, sama uznávám, že psaní tohoto textu mi bylo i tak neskutečným přínosem. V posledních letech se rozpoutala debata nejen v souvislosti s kampaní #MeToo, ale také s rekodifikací trestního zákoníku,

zejména v oblasti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální sféře. Diskuzi bezpochyby podnítila i iniciativa Pod svícnem, která se zaměřuje především na domácí násilí, ale často zasahuje i do problematiky sexuální kriminality. Tyto společenské i odborné diskuse otevřely problematiku, která byla do té doby pro spoustu lidí tabu, čímž vzrostl zájem o problematiku sexuálně motivované kriminality a sexuálního násilí, což otevírá důležité společenské debaty o tom, jak lépe chránit oběti a stíhat pachatele.

Tato práce je kromě úvodu a závěru rozdělena do čtyř hlavních kapitol, které jsou dále členěny do několika podkapitol. První kapitola se věnuje historickému vývoji sexuálně motivované kriminality a její právní regulaci, aby čtenář získal potřebný kontext k lepšímu pochopení současné právní úpravy v této oblasti.

Druhá kapitola analyzuje skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku, přičemž v závěru je celkem detailně popsána, nyní již platná a od 1. 1. 2025 i účinná, novela zákona č. 40/2009 Sb..

Třetí kapitola je zaměřena na srovnání trestných činů znásilnění, pohlavního zneužití a nebezpečného vyhrožování. Cílem této kapitoly, a současně celé práce, je upozornit na společné prvky těchto trestných činů a vyzdvihnout rozdíly, které je od sebe dané trestné činy navzájem odlišují.

Při zpracování této diplomové práce budu čerpat především z platné a účinné právní úpravy, historických právních předpisů a odborné literatury, stejně jako z relevantní judikatury publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Dále využiji informace dostupné prostřednictvím elektronických právních informačních systémů.

Práce vychází z právního stavu k 1. 10. 2024.

1. Historický vývoj a současná úprava sexuálních trestných činů

1.1. Historický vývoj

Sexuální trestné činy jsou ve společnosti přítomné již od jejich nejranějších počátků. Zmínky o těchto trestných činech se objevují již ve Starém zákoně, konkrétně se jedná znásilnění, které je popsáno v Páté knize Mojžíšově (Deuteronomium), která trestala smilstvo panny a znásilnění zasnoubené ženy: *"Když někdo potká zasnoubenou dívku venku na poli, znásilní ji a vyspí se s ní, pak ať zemře jen ten muž. Dívku netrestej, nezaslouží si smrt. Je to jako když někdo napadne a zavraždí svého bližního. Byla přece na poli – zasnoubená dívka křičela, ale nebyl, kdo by ji zachránil."*¹ a dále je také popsáno znásilnění panny: *„Když někdo potká dívku, pannu, která není zasnoubená, znásilní ji a vyspí se s ní, pak, budou-li přistiženi, dá ten muž jejímu otci padesát šekelů stříbra a ta dívka se stane jeho manželkou. Zneuctil ji, a tak ji po celý svůj život nesmí propustit"*²

Citovaná ukázka z Deuteronomia jasně ukazuje, že již v počátcích lidstva existovala snaha regulovat sexuální trestné činy s cílem zamezit jejich páchání. Výše uvedené trestné činy zahrnovaly dva tresty. Prvním bylo vyplacení padesáti šekelů otci znásilněné panny, které sloužily jako náhrada za poškození majetku, protože ztrátou panenství ztratila žena na hodnotě. Druhým trestem bylo povinné manželství bez možnosti rozluky, které mělo chránit rodinu, protože žena měla vstoupit do manželství čistá a neposkvrněná.³ Pokud by tomu tak nebylo, čekal by ženu trest smrti - ukamenováním.⁴

¹ Deuteronomium | Starý zákon | Bible21 [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://www.bible21.cz/online/deuteronomium#22>, 22: 25 - 27.

² Deuteronomium | Starý zákon | Bible21 [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://www.bible21.cz/online/deuteronomium#22>, 22: 28 - 29.

³ SCHELLE, Karel, 2014. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6, str. 11 - 12.

⁴ *Tamtéž*, str. 17.

1.1.1. Právní úprava ve středověku a raném novověku

Ve středověku a raném a novověku byly sexuální trestné činy součástí obyčejového práva. Jelikož obyčejy měly zejména nepsanou formu, je dochováno velmi málo poznatků o tom, jak v tomto období právo vypadalo. Obyčejové právo bylo užíváno zejména v zájmu šlechty a státu a dle toho vypadalo i nahlížení na osobu pachatele. Od společenského postavení se pak odvíjel trest, jeho délka ale i třeba posouzení závažnosti spáchaného trestného činu a jeho trestnost.⁵

Mezi nejstarší dochované prameny psaného práva z tohoto období patří staroslověnský *Zákon sudnyj ljudem* (Soudní zákon pro laiky), jehož vznik je datován v druhé polovině 9. století a vznikl s největší pravděpodobností na území Velkomoravské říše. Zákon obsahuje celkem 33 článků manželského, majetkového a trestního práva avšak plnil pouze podpůrnou funkci v situacích, kdy obyčejové právo neposkytovalo řešení. I v tomto období byla hlavní funkce úpravy především ochrana cti rodiny a od této skutečnosti se odvíjely samotné tresty, které nejprve kompenzovaly újmu rodiny a až následně přicházelo na řadu jakési zadostiučinění oběti.⁶

Jako příklady lze uvést článek 8 Zákona sudnyj ljudem: „*Když někdo svedl pannu bez souhlasu rodičů a když se ti o tom později dovědí, pokud si ji chce vzít a chtějí to i její rodiče, ať se koná svatba. Pokud se však bude jeden z nich zdráhat a bude to (člověk) vážený pro své bohatství, ať dá dívce za zneuctění litru zlata, tj. 72 zlatých Solidů. Pokud je chudší, ať dá polovinu svého majetku. Pokud je však nemajetný, ať ho dá soudce zbičovat a vyhostit ze svého obvodu. Je také povinen podrobit se pokání průběhu sedmi let, jak jsme napsali.*”⁷ článek 9 téhož zákona uvádí: „*Kdo znásilnil pannu na opuštěném místě, kde nebylo nikoho, kdo by jí mohl pomoci, ať*

⁵ MALÝ, Karel, ed., 2010. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V Nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges. Edice Student. ISBN 978-80-87212-39-4, str. 142.

⁶ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL, 2016. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-575-3, str. 35

⁷ Zákon Sudnyj Ljudem. *Lípa Slovanská* [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://lipaslovanska.cz/zakon-sudnyj-ljudem-uplne-zneni/>, čl. 8.

*je pokutován a jeho majetek ať se dá dívce*⁸ či článek 11, který říká: „*Kdo svedl dívku zasnoubenou muži, i když k ní vešel s jeho souhlasem, tomu třeba odříznout nos*”⁹

Z výše uvedeného je zřejmé, že postihy se zaměřovaly především na majetek pachatele, ale v některých případech mohly zahrnovat i zásah do jeho tělesné integrity, například formou bičování nebo odříznutí nosu. Zajímavé je, že i v tehdejší době byly tresty stanoveny jak pro majetné, tak pro nemajetné pachatele, i když mezi nimi existoval výrazný nepoměr.¹⁰

Za dob feudálního státu mělo trestní právo ryze soukromý charakter, což se odráží i na iniciativě, kterou vyvíjely státní orgány k prošetření spáchaných trestných činů. Vše se pomalu začíná měnit v období 11. století, zejména vlivem křesťanství a církve, která žádá po státu, aby prosazoval křesťanské mravní zásady a jejich porušení náležitě trestal. Výsledkem snažení církve byly Břetislavovy dekrety vyhlášené knížetem Břetislavem I. v roce 1039¹¹. Zajímavé je například ustanovení IV zmíněných dekretů: „*Kdyby si žena stěžovala, že svým mužem není milována slušně, nýbrž že je uchopována neslušně, budiž mezi nimi uspořádán boží soud před církví, a kdo by byl shledán vinným, necht' zaplatí knížeti povinné pokuty.*”¹² Z uvedeného však není možné s jistotou vyvodit, co přesně tehdejší společnost chápala pod pojmem „*není milována slušně.*”

S postupem času se rozšiřoval i počet stíhaných deliktů v oblasti lidské důstojnosti. Kniha Rožmberská z první poloviny 14. století, která je zároveň nejstarší česky psanou právní knihou, ukotvuje delikt znásilnění, avšak postih za spáchání tohoto deliktu je spíše symbolickou pomstou na pachateli, jelikož například za spáchání

⁸ Zákon Sudnyj Ljudem. *Lípa Slovanská* [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://lipaslovanska.cz/zakon-sudnyj-ljudem-uplne-zneni/>, čl. 9.

⁹ *Tamtéž*, čl. 11.

¹⁰ *Břetislavovy dekrety* [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/dokument/bretislavovy-dekrety/>.

¹¹ VLČEK, Eduard, 2006. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměň. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, s. 4-6

¹² *Břetislavovy dekrety* [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/dokument/bretislavovy-dekrety/>.

rouhání hrozilo pachateli vytržení jazyka a za zradu rozčtvrcení.¹³ V případě, že obviněný popíral vinu, přistupovalo se k ordálům, s tím, že rozhodující úlohu měli opět kněží.

Z tohoto období stojí za zmínku Řád práva zemského, neboli *Ordo iudicii terrae*. Toto latinsky psané dílo však nebylo sepsané pro zákonodárné účely ale spíše popisuje procesní právo užívané u zemského soudu s přesahem do majetkového a trestního práva.¹⁴ Z tohoto období pochází také právní kniha *O práviech, sudiech i dskách země*, jejímž autorem je Viktorin Kornel ze Všehrd. Dílo vzniklo ve snaze kodifikovat české zemské právo a čítá celkem 9 knih avšak ani jedna z nich se nezabývá výlučně trestním právem.¹⁵

K výraznému rozvoji trestního práva dochází v období stavovské monarchie. Zatímco některé trestněprávní normy byly převzaty z dřívějších dob, vznikaly také nové právní předpisy, které reagovaly na změny ve společnosti, především v třídních, politických a ekonomických oblastech. Do popředí vystupují právní normy chránící feudální stát, církve, náboženství, právní řád a státní aparát. Naopak předpisy týkající se ochrany života, zdraví a cti byly převážně převzaty z dřívějších křesťanských zvyklostí. Kvůli tomu bylo postavení žen oproti mužům znevýhodněno, a to i v oblasti sexuálních deliktů.¹⁶ Významnou kodifikací z této doby byl zákoník Zemská zřízení království českého, který byl vydán roku 1500 a obsahově pokrýval i trestněprávní úpravu. Pro trestněprávní oblast bylo mnohem významnější dílo Pavla Kristiána z Koldína pod názvem Práva městská království českého.¹⁷ Tento zákon upravoval veškerý život obyvatel města včetně jeho správy a soudnictví. Mimo jiné obsahoval i mravnostní delikty jako například znásilnění, kuplířství, smilstvo, incest, cizoložství, bigamii nebo

¹³ MALÝ, Karel, ed., 2010. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V Nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges. Edice Student. ISBN 978-80-87212-39-4, str. 97.

¹⁴ *Právní předpisy od vzniku českého státu do doby husitské - Ústav práva a právní vědy* [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://www.ustavprava.cz/blog/2019/07/pravni-predpisy-od-vniku-ceskeho-statu-do-doby-husitske/>.

¹⁵ MALÝ, Karel, ed., 2010. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V Nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges. Edice Student. ISBN 978-80-87212-39-4, str. 96 - 97.

¹⁶ VLČEK, Eduard, 2006. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, str. 9.

¹⁷ POSPÍŠILOVÁ, Martina, 2007. Vladislavské zřízení zemské – proces vzniku a nástin následně aplikace první písemné kodifikace zemského práva v Čechách [online]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: http://www.historyoflaw.eu/czech/Vladislavske_zrizeni_zemske.pdf, str. 6-7.

konkubinát.¹⁸ Konkubinátem se rozumělo neposvěcené soužití muže a ženy, pod bigamií se zase skrývalo dvojí manželství. Obecně byl trestným v zásadě jakýkoliv nemanželský pohlavní styk, zvláště přísně byl trestaný pohlavní styk se Židy, mezi příbuznými, s nedospělou dívkou, s jeptiškou, styk se zvířetem, pohlavní styk osob stejného pohlaví nebo delikt veřejného obnažování. Znásilnění, neboli násilné smilstvo bylo trestáno mnohem tvrději než smilstvo prosté a bylo označováno za jeden z hrdelních zločinů, avšak poškozená musela prokázat použité násilí (např. křikem). V případě, že by tak neprokázala, čekal ji stejný trest jako pachatele. Pachateli za tento spáchaný zločin hrozil trest smrti, a to buď mečem nebo trest vpletením do kola. Stejný trest čekal i pachatele, který se dopustil pohlavního styku s dívkou mladší dvanácti let. Prostituce byla v této době společensky tolerována, a při jejím provozování se na tuto skutečnost do značné míry bral zřetel. Závažným zločinem bylo nemanželské mateřství, přičemž dítě narozené mimo manželství bylo označováno jako „bankart“. Tyto trestné činy byly stíhány především mezi civilním obyvatelstvem, zatímco u vládnoucí vrstvy se jednalo spíše o výjimečné případy.¹⁹

1.1.2. Právní úprava za dob absolutismu

V roce 1620 byl nastolen absolutistický režim, který na českém území vydržel až do revolučního roku 1848. V tomto období se na trůn znovu usadil rod Habsburků a jedná se o významné období nejen z hlediska rozvoje státu, ale došlo také k významnému právnímu rozvoji.²⁰

V oblasti trestního práva byl i nadále využíván Koldínův zákoník, který byl v oblasti trestního práva doplněn Obnoveným zřízením zemským z roku 1627. V roce 1707 vydává Josef I zákoník *Constitutio criminalis Josephina*, jinak také Hrdelní řád, který měl však pouze podpůrný význam. Jednalo se však o první ucelenou trestněprávní úpravu na území českých zemí. Sexuální trestné činy byly v Josephině velmi detailně

¹⁸ MALÝ, Karel, ed., 2010. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V Nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges. Edice Student. ISBN 978-80-87212-39-4, str. 96 - 97.

¹⁹ VLČEK, Eduard, 2006. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměň. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, str. 12-13

²⁰ MALÝ, Karel, ed., 2010. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V Nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges. Edice Student. ISBN 978-80-87212-39-4, str. 123

upraveny, což bylo na tehdejší dobu poměrně neobvyklé a zcela jistě byly touto úpravou poznamenány i úpravy pozdější.²¹

Hrdelní řád obsahoval celkem deset druhů sexuální deliktů. Ihned v úvodu byl uveden delikt homosexuality, který byl nazýván také jako sodomský hřích a jednalo se pohlavní styk mezi partnery stejného pohlaví. Za sodomii je taktéž pokládán i styk mezi mužem a ženou, kteří provozovali takové sexuální praktiky, které neodpovídaly církevním představám. Pod sodomii patří pak dále také pohlavní styk se zvířetem. Za všechny výše uvedené sodomské hříchy hrozil trest upálení za živa nebo v případě mírnějšího prohřešku poprava a následné upálení. V textu zákona pak byly podrobně rozebrány možnosti polehčujících okolností, jako například upuštění od zamýšleného jednání či nedokonání skutku. Mezi sexuální trestné činy se v této době řadí pohlavní styk mezi křesťany a Židy. Trestem bylo vyhoštění ze země na věčné časy. Postihován byl i pohlavní styk mezi osobami příbuznými nebo sešvagřenými, avšak jen v prvním či druhém stupni příbuzenství.²²

Hrdelní řád velmi detailně popisuje trestný čin znásilnění, který byl definován jako jednání, kterým někdo „*zprznil*” poctivou pannu, vdovu nebo cizí manželku násilně, proti její vůli. Spáchání tohoto trestného činu bylo trestáno již typickým trestem pro Josefinu - stětím hlavy. I v tomto případě stanovil Hrdelní řád polehčující okolnosti, které podmínily snížení trestu a jednalo se například o případy, kdy žena nekladla dostatečně silný odpor. Zároveň byly stanoveny přitěžující okolnosti, a to v případě, že útok směřoval proti dítěti, nebo pokud byl násilníkem Žid a obětí křesťanka nebo osoba duchovní. Stíhán byl i únos panny, vdovy nebo cizí manželky, který byl opět trestán stětím hlavy. Zajímavostí je, že trest byl stanoven jak pro únosce, tak i pro jeho pomocníky. Zvláštním případem únosu je považováno „*odloučení*” jeptišky nebo křesťanky Židem. Trestem bylo stětí a následné upálení popraveného. Výjimečně mohl být tento trest prominut, pokud bylo prokázáno, že unesená dala k únosu souhlas.²³

²¹ MALÝ, Karel, ed., 2010. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V Nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges. Edice Student. ISBN 978-80-87212-39-4, str. 123.

²² *Tamtéž*, str. 144.

²³ *Tamtéž*.

Hrdelní řád pamatoval taktéž na delikt cizoložství, který byl definován jako porušení nebo poskvrnění cizího lože, pokud se alespoň jeden z partnerů se v době pohlavního styku nalézal ve svazku manželském. Klasickými delikty objevujícími se v Josephině byly bigamie, kuplířství a prostituce. Bigamie byla poměrně častým deliktem, a to zejména z důvodu nedokonalé evidence sňatků a matrik. Polehčující okolností byla účinná lítost pachatelů, popř. nevědomost. Za všechny výše uvedené delikty hrozil pachateli trest stětí hlavy. Prostituce neboli „*obecné kurevství*“ nepatřila mezi hrdelní zločin, a byla trestána dle uvážení soudu, avšak při opakované delikvenci bylo možno uložit trest nejvyšší.²⁴

Jak bylo výše poukázáno, byla *Josephina* velmi důslednou a propracovanou trestněprávní úpravou. Nutno podotknout, že celý systém trestů vzhledem k jejich krutosti plnil spíše odstrašující funkci.

V roce 1768 byla *Josephina* nahrazena novým trestním zákoníkem Marie Terezie - *Constitutio Criminalis Theresiana*. *Theresiana* se vrací k feudálnímu pojetí trestního práva s tím, že trest představuje pomstu na odsouzeném nebo odplatu za škodu způsobenou jednotlivci nebo společností.²⁵ Požadavek na úměrnost mezi mírou provinění, resp. společenskou nebezpečností a uloženým trestem, *Theresiana* téměř neznala. *Theresiana* navíc umožňovala stíhání tzv. *sine lege*, tedy umožňovala, aby byla postižitelná i taková jednání, která nebyla v zákoníku přímo uvedena, avšak tato jednání byla pro svou zlosynnost a pohoršlivost natolik nebezpečná, že bylo nutné je potrestat. Tímto byla dána soudcům poměrně velká rozhodovací volnost.²⁶

Theresiana je považována za velmi krutý zákoník s komplikovanými tresty. Delikty namířené proti soukromým zájmům a osobám byly druhořadé, prioritní však byla ochrana Boha, církve a státu. Nejtěžšími zločiny byly delikty proti Bohu, svatým, náboženství, panovníkovi, společenskému řádu, panovnické moci, regálům, správě země a jejím výsadám. Až poté byly trestány delikty namířené proti dobrým mravům,

²⁴ MALÝ, Karel, ed., 2010. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V Nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges. Edice Student. ISBN 978-80-87212-39-4, str. 144.

²⁵ *Tamtéž*, str. 192 - 193.

²⁶ VLČEK, Eduard, 2006. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, str. 28 - 29.

počestnosti a další navazující delikty. *Theresiana* postihovala trestem smrti i celou řadu sexuálních trestných deliktů, jako například styk se zvířetem.²⁷

Následný vývoj trestního práva byl značně ovlivněn osvícenskou filosofií. Tento směr se plně projevil ve *Všeobecném zákoníku o zločinech a trestech za ně*, který byl vydaný v roce 1797 Josefem II. a byl značně ovlivněn dílem Caesara Beccaria - *O zločinech a trestech za ně* (*Dei delitti e delle pene* - 1774). Předností josefínského zákoníku byla jeho stručnost, úplnost a technická dokonalost. Josef II. zavedl nové pojetí trestu - stanovení výše trestu se odvíjelo od společenské nebezpečnosti spáchaného deliktu. Trest měl přispívat zejména k převýchově pachatele, avšak takto pojaté ukládání trestu velmi často vedlo ke krutým tělesným trestům. Zákoník však upustil od starých feudálních trestů a nepřiměřeně krutých zákroků na těle. Stále však byl možný trest bití a vypalování cejchů. Tresty smrti byly stanoveny jen výjimečně, v případě stanného práva. Dále bylo vyloučeno ukládání trestů dle libovolné úvahy soudců, či na základě analogie.²⁸

Poprvé došlo v našem právním řádu k zavedení zásad *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege*. Dle těchto zásad bylo trestné jen takové jednání, které bylo v trestním zákoníku výslovně označeno jako trestné, a zároveň nemohl být uložen jiný trest, než ten, jaký na daný trestný čin stanovil zákon. Například nevěra byla dle Josefínského zákoníku trestána již pouze jako soukromožalobní delikt. Zákoník zároveň zcela přesně uvedl polehčující a přitěžující okolnosti, které ovlivňovaly uložený trest a jeho výši a zároveň byla zakotvena trestnost pokusu. Takováto právní úprava znamenala zakotvení zásady legality, tak jak ji známe dnes. Po smrti Josefa II byl opět zaveden trest smrti, avšak pouze v případě spáchání velezrady nebo pokusu o ni. V roce 1796 byla Leopoldem II. ustanovena rekonfikační komise, která v čele s Matyášem šl. Haanem měla za úkol vytvořit nový trestní zákoník. I přes to, že zákoník nebyl dokončený, byl ještě v témže roce vyhlášen jako *Západohaličský trestní zákoník* pro Západní Halič a od roku 1803 i pro zbytek monarchie, vyjma Uher. Zákoník byl později nazván jako *Zákoník o zločinech těžkých a těžkých policejních přestupcích*. V roce 1804

²⁷ VLČEK, Eduard, 2006. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměněn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, str. 28 - 29.

²⁸ *Tamtéž*, str. 29 - 30.

byl ve Vídni vydán český překlad pod názvem *Knihá práv nad přečiněními hrdebními a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky*. Jednalo se o vrcholné dílo trestního práva, které ovlivnilo další trestněprávní vývoj téměř až do roku 1949, jelikož zákoník z roku 1852 byl pouze jakousi novelizací tohoto díla.²⁹

Zákoník se skládal ze dvou částí. První část byla zaměřena na zločiny, druhá pojednávala o přestupcích. Každá z částí měla samostatnou procesní kapitolu. Zákoník z větší části přejímal josefínský trestní zákoník a dále ho rozvíjel. Byl přehledný, přesně formulovaný, avšak dostatečně obecný, aby nebyl kazuistický. Vylučoval spáchání trestného činu při nepřítetnosti (ať již trvalé nebo dočasné), nedostatku věku, náhodě, neodolatelnému donucení, nedbalosti, či nevědomosti. Neznalost práva však pachatele neomlouvala. Výslovně trestným se stal pokus spáchání trestného činu, návod a pomoc. Jak již bylo uvedeno výše, každá část trestního zákoníku měla své procesní předpisy. Zločiny byly trestány trestem smrti oběšením nebo žalářem, který byl dělen na tři stupně - žalář, těžký žalář a žalář nejtěžší. Délka uvěznění byla stanovena dle závažnosti spáchaného trestného činu, a to buď doživotně nebo dočasně s tím, že dočasnost byla stanovena v rozmezí od šesti měsíců až dvaceti let. Co se týče přestupkové části, v ní byly zavedeny tresty jako jsou pokuta, propadnutí zboží, ztráta práv, bití, vyhoštění, popřípadě vězení v délce trvání od 24 hodin do šesti měsíců.³⁰

Jak je z popisu patrné, začínaly se právní úpravy blížit modernímu pojetí trestního práva. Poprvé se objevují zásady, které jsou ukotveny i v současném trestním zákoníku, jako například zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, či *zásada legality*, a které lze v moderním pojetí trestního práva považovat za základní pilíře, na kterých je trestní právo postaveno.

1.1.3. Právní úprava od revolučního roku 1848

V roce 1848 proběhl tzv. Rok revoluce, který zasáhl evropský kontinent. Revoluce začala v Itálii povstáním na Sicílii v lednu roku 1848, následovaly revoluční proudy ve Francii, Německu i Rakousku. Na území českých zemí byla revoluce zahájena tzv. Slovanským sjezdem, což byl pokus o získání autonomie, který byl však

²⁹ VLČEK, Eduard, 2006. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměněn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, str. 29 - 30.

³⁰ *Tamtéž*, str. 31.

Windischgrätzovým vojskem tvrdě potlačen a české území zůstávalo pod nadvládou Habsburské monarchie.³¹ Základem rakouského (později i československého) trestního práva se stal trestní zákoník ze dne 27. 5. 1852 č. 117 říšského zákoníku. Nejednalo se však o nový dokument, ale pouze o novelu trestního zákoníku z roku 1803, která se však od původního znění lišila a to například tím, že upravovala pouze trestní právo hmotné. Procesní část byla upravena samostatně. Trestné činy dělila na zločiny, přestupky a přečiny.³² Uvozovacím patentem byla zavedena platnost zákoníku pro celou říši včetně Uher. Zákoník zároveň zavedl novou kategorii trestných činů, a to trestné činy spáchané tiskem. Výslovně byla ukotvena zásada nullum crimen sine lege (byla však omezena ve prospěch trestní pravomoci policejních orgánů) i nulla poena sine lege. Zločiny byly trestány smrtí, přečiny a přestupky byly trestány mírnějšími tresty jako je například peněžitá pokuta, tělesná káraní a další. Zákoník stíhal stávky a účast na nich a další delikty zaměstnanců proti zaměstnavatelům, což značí, že zákoník byl zaměřený proti dělnickým vrstvám.³³

Ani úprava sexuálních trestných činů nezůstala pozadu. Trestní zákon z roku 1852 tuto oblast upravoval v hlavě čtrnácté - o násilném smilstvu, zprznění a jiných těžkých případech smilstva. Trestný čin Násilného smilstva je definován v ustanovení § 125 trestního zákona z roku 1852 následovně: „*Kdo osobu ženskou nebezpečným vyhrožováním, skutečně vykonaným násilím nebo lstivým omámením smyslu učiní neschopnou, by mu odpor činila, a v stavu tomto jí zneužije k mimomanželské souloži, dopustí se zločinu násilného smilstva*”³⁴. Za spáchání násilného smilstva hrozí trest těžkého žaláře v rozmezí pěti až deseti let a možností prodloužení v případě těžkého ublížení na zdraví či smrti oběti. Dále byly definovány trestné činy zprznění (pohlavní zneužití), zločiny smilstva proti přírodě (styk s osobou

³¹ *Revoluční rok 1848 – 1849* [online] [vid. 2024-09-08]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/revoluci-rok-1848-1849/>.

³² VLČEK, Eduard, 2006. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, , str. 31.

³³ *Tamtéž*, str. 32.

³⁴ *zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927*, Beck-online [online] [vid. 2024-09-08]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta>, § 125.

stejného pohlaví, styk se zvířetem), zprznění krve (soulož mezi příbuznými), svedení ke smilstvu a kuplířství vzhledem k osobě nevinné (svedení ke smilstvu osoby svěšené).³⁵

Tato úprava sexuálních trestných činů trvala i po rozpadu Rakouska-Uherska a v této oblasti nedocházelo k žádnému vývoji. Vznikem samostatného Československa došlo k recepci dosavadních zemských a říšských zákonů, které zahrnovali i trestněprávní předpisy. Pokud by se tak nestalo, byl by nově vzniklý stát bez právního řádu, což bylo nepřipustné a bylo nutné zachovat kontinuitu. Zároveň probíhaly i snahy o unifikaci, jelikož díky recepci došlo k situacím, kdy na českém a slovenském území platili rozdílné zákony. K vydání unifikované kodifikace trestního práva nakonec nedošlo. Situaci komplikovalo i vydávání vedlejších trestních předpisů jako například zákon na ochranu republiky, zákon o trestání válečné lichvy, zákon o urážkách na cti spáchaných obsahem tiskopisu, ale také například zákon o trestním soudnictví nad mládeží.³⁶

1.1.4. Právní úprava po druhé světové válce

Po druhé světové válce byl vývoj práva v Československu výrazně ovlivněn komunistickým režimem. Po obnovení státu se znovu začalo diskutovat o potřebě nové kodifikace trestního práva, avšak snahy mezi lety 1945 a 1948 nebyly úspěšné. Teprve po nástupu Komunistické strany k moci byl 12. června 1950 přijat nový trestní zákon, který nabyl účinnosti 1. srpna téhož roku. Přípravy na jeho přijetí začaly už v září 1948.³⁷

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákoník z roku 1950 (dále jen „TZ 1950“), se odklonil od tradiční rakouské a obecně středoevropské právní kultury a výrazně čerpal inspiraci z právního systému Sovětského svazu včetně třídního přístupu. Tento vliv vedl k zásadní změně terminologie – místo pojmu „zločiny“ začal zákon používat označení „*trestné činy*“. Aby konkrétní jednání bylo podle tohoto zákona kvalifikováno jako

³⁵ zákon 17/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927, Beck-online [online] [vid. 2024-09-08]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta>, hlava čtrnáctá - o násilném smilstvu, zprznění a jiných těžkých případech smilstva.

³⁶ VLČEK, Eduard, 2006. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměněn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4, str. 36 - 40.

³⁷ KUKLÍK, Jan, 2009. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-741-6, str. 146 - 148.

trestný čin, nestačilo splnit jen formální znaky. Bylo také nutné, aby šlo o zaviněný čin, který byl současně považován za „*nebezpečný pro společnost*“³⁸. Důvodová zpráva k tomuto zákonu uváděla, že pokud byla společenská nebezpečnost činu jen nepatrná, mohlo být od trestného stíhání zcela upuštěno. V případě, že čin nebyl společensky nebezpečný, nebyl považován za trestný čin. Hodnocení míry společenské nebezpečnosti se odvíjelo od účelu (TZ 1950), což znamenalo, že jednání bylo posuzováno primárně z politického a třídního hlediska.³⁹ Méně společensky nebezpečná jednání byla označována jako přestupky a byla převážně upravena v tzv. trestním zákonu správním. I přes značný vliv sovětského práva nepřevzal TZ 1950 všechny zásady. Například nebyl zaveden princip analogie v neprospěch pachatele, který byl pro sovětské právo typický.⁴⁰

TZ 1950 se skládal ze dvou částí – obecné a zvláštní, přičemž zvláštní část byla dále rozdělena do deseti hlav. Tyto hlavy odrážely tehdejší společenské priority. Nejvyšším chráněným zájmem byly zájmy státu a jeho hospodářství, zatímco ochrana jednotlivce, jeho života, zdraví a majetku následovala až poté.⁴¹ Sexuální delikty byly součástí sedmé hlavy zvláštní části, konkrétně v druhém oddílu, který nesl název „*Trestné činy proti důstojnosti člověka*“. Tento oddíl zahrnoval činy jako znásilnění (§ 238 TZ 1950), pohlavní zneužití (§ 239 TZ 1950 a § 240 TZ 1950), pohlavní styk s osobou stejného pohlaví (§ 241 TZ 1950), soulož mezi příbuznými (§ 242 TZ 1950), obchod se ženami (§ 243 TZ 1950), kuplířství (§ 243a TZ 1950) a ohrožení mravnosti (§ 244 TZ 1950).⁴²

³⁸ GŘIVNA, Tomáš. Trestní právo hmotné. In Bobek M. - Molek P. - Šimíček V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví. Mezinárodní politologický ústav. Masarykova univerzita, Brno, 2009*, str. 553 - 558, [vid. 2024-09-07]. Dostupné na http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/19_553-581_komunistickepravo-cz_Grivna_Trestni-pravo.pdf, str. 561.

³⁹ KUKLÍK, Jan, 2009. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-741-6, str 143

⁴⁰ GŘIVNA, Tomáš. Trestní právo hmotné .In Bobek M. - Molek P. - Šimíček V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví. Mezinárodní politologický ústav. Masarykova univerzita, Brno, 2009*, str. 553 - 558, [vid. 2024-09-07]. Dostupné na http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/19_553-581_komunistickepravo-cz_Grivna_Trestni-pravo.pdf, str. 522.

⁴¹ KUKLÍK, Jan, 2009. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-741-6. str. 149. -150.

⁴² Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.czproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzguyf6obwfuza>, § 238 - § 244.

Nelze přehlédnout, že TZ 1950 se v mnohých aspektech shoduje s dnešní platnou právní úpravou, zejména pokud jde o trestné činy znásilnění, pohlavního zneužití a soulož mezi příbuznými. Podle TZ 1950 se trestného činu znásilnění dopustil ten, „*kdo pomocí násilí nebo hrozbou bezprostředního násilí donutil ženu k souloži, nebo kdo zneužil její bezbrannosti k takovému činu*“.⁴³ Zřejmý a zásadní rozdíl je patrný na první pohled, neboť podle TZ 1950 mohla být předmětem útoku pouze žena. Naopak v současném trestním zákoníku je předmět útoku definován pojmem „*kdo jiného*“. Tento zdánlivě malý jazykový posun má však významný dopad, protože rozšiřuje zákonnou ochranu na všechny osoby bez rozdílu pohlaví.

V prosinci 1956 došlo k významné změně TZ 1950 přijetím zákona č. 63/1956 Sb. Tento právní předpis se snažil napravit nejvýraznější nedostatky tehdejšího trestního zákona. Mezi hlavními úpravami došlo k posílení výchovné funkce trestů a k jejich větší individualizaci. Rovněž byla zmírněna pravidla, která omezovala možnost podmíněného odsouzení, či snížení trestu. Vývoj trestního práva v letech 1950–1960 lze shrnout jako proces ovlivněný třídním bojem, přičemž trestní právo hrálo v tomto kontextu klíčovou roli.⁴⁴

Po přijetí Ústavy Československé socialistické republiky v roce 1960 se objevily ambice představitelů Komunistické strany Československa na revizi právního systému s cílem přizpůsobit jeho obsah aktuálním ideologickým požadavkům, které tato ústava definovala. V souladu s potřebami totalitního režimu bylo rozhodnuto o revolučním přístupu, což zahrnovalo rekodifikaci celých právních odvětví. Na jednání ÚV KSČ bylo následně stanoveno, že nejdůležitějším odvětvím pro rekodifikaci je právo trestní zahrnující jak hmotné, tak i procesní aspekty.⁴⁵

Dne 29. listopadu 1961 byl Národním shromážděním přijat nový trestní zákon pod číslem 140/1961 Sb. (dále jen „TZ 1961“), který nabyl účinnosti 1. ledna 1962. Tento zákon byl v platnosti až do 31. prosince 2009, kdy byl nahrazen současným

⁴³ zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzguyf6obwfuza>, § 238 TZ.

⁴⁴ GRIVNA, Tomáš. Trestní právo hmotné. In Bobek M. - Molek P. - Šimíček V. (eds.) právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví. Mezinárodní politologický ústav. Masarykova univerzita, Brno, 2009, str. 553 - 558, [vid. 2024-09-09]. Dostupné na http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/19_553-581_komunistickepravo-cz_Grivna_Trestni-pravo.pdf, str. 566.

⁴⁵ KUKLÍK, Jan, 2009. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-741-6, str. 405.

trestním zákonem č. 40/2009 Sb. TZ 1961 byl opět rozdělen na obecnou a zvláštní část a nový směr trestního práva a jeho ideová východiska se projevila ihned v ustanovení § 1 TZ 1961⁴⁶, ve kterém se uvádí že: „*Účelem trestního zákona je chránit společenské a státní zřízení Československé socialistické republiky, socialistické vlastnictví, práva a oprávněné zájmy občanů a vychovávat k řádnému plnění občanských povinností a k zachovávání pravidel socialistického soužití.*“⁴⁷

TZ 1961 představoval pokračování a zároveň určitou revizi právní úpravy obsažené ve starším trestním zákoně z roku 1950. Systematika zvláštní části trestního zákona se v novém kodexu výrazně neměnila, nicméně došlo k přesunům a úpravám v rámci jednotlivých hlav, a to i v oblasti sexuálně motivovaných trestných činů.⁴⁸ Sexuální trestné činy byly nově zařazeny do hlavy osmé, nazvané „*Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti*“, která byla rozdělena do dvou oddílů. V druhém oddílu, nesoucím název „*Trestné činy proti lidské důstojnosti*“, bylo zahrnuto pět specifických skutkových podstat sexuálně motivovaných trestných činů, konkrétně znásilnění (§ 241 TZ 1961), pohlavní zneužití (§ 242 TZ 1961, § 243 TZ 1961), pohlavní styk s osobou téhož pohlaví (§ 244 TZ 1961), soulož mezi příbuznými (§ 245 TZ 1961) a obchodování se ženami (§ 246 TZ 1961).⁴⁹

Zatímco samotné skutkové podstaty uvedených trestných činů zůstaly ve velké míře zachovány, došlo ke změnám především v trestních sazbách a dílčích aspektech některých trestných činů. Například u trestného činu znásilnění zůstala skutková podstata v podstatě stejná, nicméně trestní sazba byla zmírněna – zatímco TZ 1950 stanovoval trestní rozpětí 5 až 10 let, TZ 1961 jej snížil na 3 až 8 let.⁵⁰

⁴⁶ KUKLÍK, Jan, 2009. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-741-6, str. 252.

⁴⁷ Zákon č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon* [online]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugaxhazrfuya>, § 1

⁴⁸ GŘIVNA, Tomáš. Trestní právo hmotné. In Bobek M. - Molek P. - Šimíček V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Mezinárodní politologický ústav. Masarykova univerzita, Brno, 2009, str. 553 - 558, [vid. 2024-09-09]. Dostupné na http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/19_553-581_komunistickepravo-cz_Grivna_Trestni-pravo.pdf, str. 570 - 571.

⁴⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., *Trestní zákon* [online]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugaxhazrfuya>, hlava 8.

⁵⁰ GŘIVNA, Tomáš. Trestní právo hmotné. In Bobek M. - Molek P. - Šimíček V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Mezinárodní politologický ústav. Masarykova univerzita, Brno, 2009, str. 553 - 558, [vid. 2024-09-09]. Dostupné na http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/19_553-581_komunistickepravo-cz_Grivna_Trestni-pravo.pdf, str. 570 - 571.

Nejvýraznější změnou prošel trestný čin pohlavního styku s osobou téhož pohlaví (§ 244 TZ 1961), kde zákon upustil od plošné kriminalizace homosexuálních styků. Nově byly trestně stíhány pouze osoby starší osmnácti let, které se dopustily pohlavního styku s osobou téhož pohlaví mladší osmnácti let. Ačkoli tato úprava neznamenala úplnou dekriminlizaci homosexuálních vztahů, lze ji interpretovat jako částečné uvolnění a modernizaci trestněprávní úpravy v této oblasti.⁵¹

Důležité je také zmínit, že trestný čin ohrožení mravnosti, který byl v trestním zákoně z roku 1950 řazen mezi sexuálně motivované trestné činy, byl v novém trestním zákoně přesunut do hlavy páté. Naopak trestný čin kuplířství (§ 189 TZ 1961) byl původně z této kategorie vyňat, avšak později se do ní opět vrátil.⁵²

Po pádu komunistického režimu a nastolení demokracie v Československu v roce 1989 bylo nezbytné rychle reagovat na potřebu odstranit z trestního práva ideologické a právní deformace, které byly důsledkem socialistického zákonodárství. Stejně jako po vzniku Československa v roce 1918 bylo i nyní nutné zachovat právní kontinuitu, a proto nebylo možné okamžitě vytvořit nový trestní kodex.⁵³ Namísto toho bylo přistoupeno k postupné novelizaci trestního zákona z roku 1961. Mezi nejvýznamnější novelizace patřily zákony č. 159/1989 Sb. a zákon č. 175/1990 Sb., které se zaměřily na rozsáhlé změny trestního zákona, avšak nezasáhly oddíl hlavy sedmé, která se zabývala sexuální kriminalitou.⁵⁴

Z hlediska úpravy sexuálních trestných činů byla nejvýznamnější novelizace provedena zákonem č. 144/2001 Sb., která zásadně změnila pojetí trestného činu znásilnění. Tato novela rozšířila předmět útoku z žen na všechny fyzické osoby bez rozdílu pohlaví, čímž odstranila genderovou exkluzivitu ochrany proti znásilnění. Nová formulace skutkové podstaty trestného činu znásilnění zněla: „*Kdo donutí jiného...*“. Další významnou změnou bylo rozšíření objektivní stránky trestného činu znásilnění,

⁵¹ SEIDL, Jan, 2012. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vyd. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-585-6., str. 282 - 283.

⁵² *Tamtéž*.

⁵³ SCHELLE, Karel, 2009. *Demokratizace českého právního řádu (1989-2009)*. Vydání první. Ostrava: Key Publishing. Právo. ISBN 978-80-7418-036-1, str. 119.

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel; GRÍVNA, Tomáš; BOHUSLAV, Lukáš; NOVOTNÝ, Oto; HERCZEG, Jiří et al. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8., str. 45.

která zahrnovala nejen donucení k souloži, ale také k jiným formám pohlavního styku, čímž došlo k širšímu pokrytí sexuálního násilí v právní úpravě.⁵⁵

⁵⁵ JELÍNEK, Jiří, 2022. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges. Student. ISBN 978-80-7502-576-0, str. 47 - 48

1.2. Současná úprava sexuálních trestných činů

Sexuální trestné činy lze obecně definovat jako jednání jednotlivce, které překračuje společností nastavené normy sexuální morálky v konkrétním čase a místě. Takové chování porušuje zákonem stanovené hranice a vede k poškození člověka a jeho zájmů. Alespoň minimální výčet právních norem upravující oblast sexuálních vztahů je ve společnosti nezbytný. Tyto normy plní tři klíčové funkce: chrání oběti před sexuálním násilím, regulují projevy sexuálního chování na veřejnosti a slouží jako varování před chováním, které společnost nepřijímá. Tento přístup podtrhuje význam jasného vymezení hranic sexuálního chování v rámci právního řádu, které reflektuje společenské hodnoty, a zajišťuje ochranu jednotlivců před narušením jejich práv a důstojnosti.⁵⁶

Nabytím účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“), dne 1. ledna 2010 došlo ke zrušení zákona č. 141/1961 Sb., trestního zákona, což vedlo k zavedení několika zásadních změn, zejména v oblasti sexuálních trestných činů a jejich systematického zařazení v rámci nového právního předpisu. Nový TZ je strukturován do obecné a zvláštní části, přičemž zvláštní část je dále členěna do třinácti hlav. Systematika řazení jednotlivých hlav v trestním zákoníku odráží význam, který současná Česká republika přikládá ochraně určitých hodnot. Na rozdíl od dřívějších socialistických trestních zákonů klade nový zákoník největší důraz na ochranu lidského jednotlivce, jeho života, zdraví, svobody, důstojnosti a majetku. Teprve poté následují další hodnoty, jako je ochrana zájmů společnosti, jejího hospodářství, ochrana před obecně nebezpečnými činy a dalšími oblastmi. Tato systematická změna reflektuje posun v hodnotových prioritách v demokratickém právním řádu.⁵⁷

1.2.1. Postavení trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v rámci zvláštní části trestního zákoníku

V TZ jsou sexuální trestné činy systematicky zařazeny do třetí hlavy, která se věnuje výlučně problematice sexuální kriminality. Toto umístění následuje

⁵⁶ WEISS, Petr, 2008. Sexuální deviace: Klasifikace, diagnostika a léčba. B.m.: PORTÁL s. r. o. ISBN 978-80-7367-419-9, str. 12.

⁵⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3, str. 52.

bezprostředně za trestnými činy proti životu a zdraví (hlava I) a trestnými činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (hlava II). Tímto zařazením sexuálních deliktů na třetí místo zákonodárce reflektoval požadavky odborné veřejnosti, která kritizovala systematiku trestního zákoníku z roku 1961, v něm byly sexuální trestné činy umístěny až ve druhém oddílu osmé hlavy, což se po pádu komunistického režimu ukázalo jako nevyhovující. Současně se objevily i tlaky na přesun některých deliktů, které dříve spadaly do jiných hlav, například určitých trestných činů souvisejících s pornografií. Tato nová systematika lépe odpovídá modernímu pojetí trestního práva a odráží důležitost ochrany lidské důstojnosti a integrity.⁵⁸

Základem pro ochranu lidské důstojnosti v českém právním řádu je úprava obsažená v článku 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod, která stanoví, že „Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno,“⁵⁹ a dále, že „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“⁶⁰ Tato ustanovení vyzdvihují důstojnost člověka jako jednu z klíčových hodnot právního řádu. Ústavní soud ČR tuto hodnotu označil za tzv. nadpozitivní, čímž ji povýšil na úroveň, která přesahuje rámec běžné pozitivní právní normy. V souladu s článkem 9 odst. 2 Ústavy je respekt k lidské důstojnosti a její ochrana považována za nejvyšší a nejzákladnější účel práva.⁶¹ Tento přístup zdůrazňuje, že ochrana lidské důstojnosti není pouze jednou z funkcí práva, ale představuje jeho ústřední smysl a cíl.

Současný TZ zahrnuje v hlavě III. následující trestné činy: znásilnění (§ 185 TZ), sexuální nátlak (§ 186 TZ), pohlavní zneužití (§ 187 TZ), soulož mezi příbuznými (§ 188 TZ), kuplířství (§ 189 TZ), prostituci ohrožující mravní vývoj dětí

⁵⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, 2001. Ke koncepci postihu trestných činů proti lidské důstojnosti. *Trestní právo*. 6(11), str. 6

⁵⁹ Zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*, [online]. [vid. 2024-09-08]. Dostupné z: https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk232ge4texzrfzrwymjq#mn28_cl10, čl. 10 odst. 1: Právo na soukromý a rodinný život; právo na informační sebeurčení.

⁶⁰ *Tamtéž*, čl. 10 odst. 2

⁶¹ *Nález Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2268/07*, [online] [vid. 2024-09-08]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydqxzugvpxk43o&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>, bod 41.

(§ 190 TZ), šíření pornografie (§ 191 TZ), výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192 TZ), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 TZ), účast na pornografickém představení (§ 193a TZ) a navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b TZ).⁶² Tento výčet ukazuje na rozšíření katalogu sexuálních trestných činů oproti úpravám z dob socialistické legislativy. Po novelizaci zákonem č. 141/2014 Sb. se počet těchto deliktů zvýšil na jedenáct. Podle důvodové zprávy k této novele byly nové skutkové podstaty do trestního zákoníku transponovány s cílem zajistit jeho soulad s článkem 4 odst. 4 a článkem 6 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU o boji proti pohlavnímu zneužívání a vykořisťování dětí a proti dětské pornografii. Český zákonodárce v případě skutkové podstaty § 193b TZ šel dokonce nad rámec požadavků evropského práva, když postihl nedovolené navázání kontaktu s dítětem obecně, a neomezil tuto skutkovou podstatu pouze na navázání kontaktu prostřednictvím informačních nebo komunikačních technologií, jak to požadovalo právo EU.⁶³

Jediným trestným činem, který z právní úpravy definitivně zmizel, je trestný čin pohlavního styku s osobou téhož pohlaví, který byl z trestního zákoníku vypuštěn v již roce 1990. Tento krok představuje významnou změnu směrem k dekriminálnímu homosexualitě a k posílení ochrany práv sexuálních menšin v demokratické společnosti.⁶⁴

1.2.2. Společné znaky sexuálních trestných činů

Pohlavní život je bezpochyby důležitou součástí osobního života každého jedince. Pokud stát chrání důstojnost člověka v demokratické společnosti, musí zároveň důsledně chránit i jeho svobodu rozhodování v sexuálních vztazích. Samotný název třetí hlavy zvláštní části trestního zákoníku zdůrazňuje, že všechna následující ustanovení

⁶² Hlava III zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. [vid. 2024-09-08]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfzrwcms7nbwdgljtq&groupIndex=0&rowIndex=0#>

⁶³ VLÁDA ČR. Důvodová zpráva - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2013. Sněmovní tisk 45/0, 7. volební období. [online] [vid. 2024-09-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=45&ct1=0>, str. 16 - 17.

⁶⁴ BEŇOVÁ, Kateřina. Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8. str. 16.

mají za cíl chránit lidskou důstojnost v sexuální oblasti.⁶⁵ Pojem lidské důstojnosti byl již popsán v předchozím textu (kapitola 2.2.1).

Vzhledem k zásadě subsidiarity trestní represe jsou však trestně postihována pouze některá porušení mravních zásad, zejména tam, kde tato porušení představují ohrožení dalších hodnot chráněných trestním právem (například mravní a tělesný vývoj dětí). Důležitým principem je, že trestní právo by mělo být použito jako krajní prostředek, tedy jako prostředek ultima ratio.⁶⁶

V třetí hlavě zvláštní části trestního zákoníku jsou upraveny všechny sexuální trestné činy, kterými společnost (s důrazem na zajištění práv a svobod, zejména dětí a už ne žen) poskytuje zvýšenou ochranu lidské důstojnosti v oblasti sexuálních vztahů. Na rozdíl od předchozích právních úprav je v názvu této hlavy jasně zdůrazněno, že se zaměřuje na ochranu lidské důstojnosti v sexuální oblasti.⁶⁷

Chráněna není jen lidská důstojnost v sexuální oblasti, ale také svoboda rozhodování o pohlavních vztazích (znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, kuplířství) a nerušený mravní a tělesný vývoj dětí (pohlavní zneužití, prostituce, pornografie, navazování nevhodných kontaktů s dítětem). Odborná veřejnost se zcela neshoduje, u jakých trestných činů je chráněna i svoboda rozhodování o pohlavních vztazích. Šámal⁶⁸ uvádí, že kromě lidské důstojnosti v sexuální oblasti chrání trestní zákoník také svobodu rozhodování o pohlavních vztazích. Do této kategorie řadí trestné činy znásilnění (§ 185 TZ), sexuální nátlak (§ 186 TZ) a na rozdíl od Vantucha⁶⁹ také kuplířství (§ 189 TZ). Gřivna⁷⁰ do stejné skupiny trestných činů zahrnuje ještě také

⁶⁵ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, 2001. Ke koncepci postihu trestných činů proti lidské důstojnosti. *Trestní právo*. 6(11), str. 6

⁶⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 618.

⁶⁷ *Tamtéž*.

⁶⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář II: Zvláštní část (§ 140-421)*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1832.

⁶⁹ VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. *Právní rádce*. 2010, roč. 18, č. 12, str. 49.

⁷⁰ GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009. roč. 8. č. 10, s. 67.

pohlavní zneužití (§ 187 TZ). Vantuch⁷¹ se v tomto ohledu liší tím, že do této kategorie zahrnuje i šíření pornografie (§ 191 odst. 2 TZ).

Osobně se přikláním spíše k názoru Gřivny a jsem přesvědčena, že by měl být do ochrany svobody rozhodování o pohlavních vztazích zařazen i trestný čin pohlavního zneužití. Tento názor lze podpořit jistou analogií mezi ustanovením § 187 odst. 2 TZ, které postihuje pachatele pohlavního zneužití „*na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho dozorů, přičemž zneužije jeho závislosti nebo svého postavení a z něj vyplývající důvěryhodnosti či vlivu,*“⁷² a skutkovou podstatou sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 TZ. Obě ustanovení jsou téměř totožná, protože sexuální nátlak postihuje pachatele, který „*zneužije závislosti nebo svého postavení a vyplývající důvěryhodnosti či vlivu k tomu, aby přiměl jinou osobu k pohlavnímu styku, pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému obdobnému chování.*“⁷³ Zatímco druhé citované ustanovení chrání svobodu jednotlivce při rozhodování o pohlavních vztazích, první tuto ochranu nezajišťuje. Přestože se v obou případech setkáváme s pojmy závislosti a jejího zneužití, domnívám se, že i v případě § 187 odst. 2 by měla být chráněna nejen mravní a tělesná integrita dětí, ale také jejich svoboda rozhodovat o své sexuální oblasti.

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti jsou namířeny proti fyzickým osobám bez rozdílu pohlaví. Z ustanovení § 2 odst. 4 písm. d) zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, vyplývá, že oběť sexuálně motivovaného trestného činu má postavení zvlášť zranitelné oběti.⁷⁴ Tato kategorie vychází z individuálního posouzení každého konkrétního případu, což znamená, že ne každá oběť trestného činu spadajícího do této kategorie bude

⁷¹ VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Právní rádce. 2010, roč. 18, č. 12, str. 49.

⁷² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 187 odst. 2.

⁷³ *Tamtéž*, § 186 odst. 2.

⁷⁴ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-11] Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgezv6nbvfu2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>, § 2.

automaticky považována za zvlášť zranitelnou.⁷⁵ Oběti těchto trestných činů často trpí psychickými následky, jako jsou úzkost, strach, pocit bezmoci či sebeobviňování, které mohou ovlivnit jejich život dlouhodobě, včetně jejich budoucího sexuálního a společenského fungování. Psychická újma, na rozdíl od majetkové nebo zdravotní, je obtížně zjistitelná a může se časem zhoršovat. V některých případech dokonce může přispět k sebevraždě či kriminálnímu chování oběti v budoucnu, protože mnoho pachatelů samo uvádí, že byli v dětství nebo dospívání obětí sexuálního násilí. Tato souvislost je však obtížně prokazatelná vzhledem k působení více faktorů.⁷⁶

Pachatelé sexuálních trestných činů mohou být vedle fyzických osob i právnické osoby. V případě trestného činu soulože mezi příbuznými (§ 188 TZ) však právnické osoby nemohou být pachatelé, protože podle § 7 ZTOPO zákon předpokládá, že jde o dvě fyzické osoby, které jsou ve vzájemném příbuzenském vztahu.⁷⁷ Jednočinný souběh mezi různými trestnými činy není všeobecně vyloučen, pokud byly těmito činy zasaženy odlišné chráněné zájmy (individuální objekty).⁷⁸

⁷⁵ GŘIVNA, Tomáš; ŠÁMAL, Pavel a VÁLKOVÁ, Helena. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. *Komentované zákony*. V Praze: Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-793-4, str. 30, marg. č. 32.

⁷⁶ MUSIL, J., In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3, str. 119.

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019, str. 608.

⁷⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019, str. 354.

2. Sexuální nátlak /§186 tr. zák./

TZ upravuje sexuální nátlak v ustanovení § 186 TZ následovně:

„(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo

kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) na dítěti, nebo*
- b) nejméně se dvěma osobami.*

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,*
- b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo*
- c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.*

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo*
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.*

(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(7) Příprava je trestná.⁷⁹

⁷⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-08] Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 186.

Úprava ustanovení § 186 TZ je celkově rozdělena do sedmi odstavců, přičemž první a druhý odstavec obsahují základní skutkové podstaty. Odborná literatura je nejednotná, co se počtu základních skutkových podstat týče. Jelínek⁸⁰ ve své publikaci uvádí, že ustanovení § 186 TZ obsahuje dvě základní skutkové podstaty, zatím co Šámal⁸¹ se v komentáři klání k existenci tří základních skutkových podstat. Ščerba⁸² však ve svém nejnovějším komentáři opět dospívá k závěru Jelínka, přičemž konstatuje, že objektivní stránka je rozdělena do několika variant. Ty se odlišují podle formy sexuální aktivity, kterou pachatel po oběti požaduje, nebo dle způsobu, jakým pachatel daný trestný čin spáchal. Následující odstavce se věnují kvalifikovaným skutkovým podstatám. V posledním odstavci je uvedeno, že při splnění zákonem stanovených podmínek je trestný čin sexuálního nátlaku považován za zvlášť závažný zločin podle ustanovení § 14 odst. 3 TZ a ve spojení s ustanovením § 20 odst. 1 TZ je trestná i příprava tohoto činu.

Z výše uvedeného lze dále konstatovat, že trestný čin sexuálního nátlaku může mít podobu přečinu (odst. 1-3), zločinu (odst. 4), tak i zvlášť závažného zločinu (odst. 5-6).

2.1. Základní skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku

V odborné literatuře panuje neshoda ohledně počtu základních skutkových podstat trestného činu sexuálního nátlaku. Co se samotného počtu týče, je nutné nejprve rozebrat názory jednotlivých autorů na danou problematiku.

Dle Jelínka⁸³ obsahuje trestný čin sexuálního nátlaku jen dvě základní skutkové podstaty, které se od sebe liší zejména prostředky, které pachatel využívá, aby dosáhl svého cíle, přičemž druhý odstavec je doplněn o pohlavní styk. Čili rozhodující

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1.10.2017. Glosátor. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1. str. 284.

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1852, marg. č. 2.

⁸² ŠČERBA, Filip. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, Dostupné také na: <https://app-beck-online-cz.cz/proxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dcxzs&rowIndex=0>, marg. č. 2.

⁸³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019, str. 612 - 613.

kritériem pro oddělení prvního a druhého odstavce je to, zda došlo „pouze“ k pohlavnímu sebeukájení, obnažování či jinému srovnatelnému chování nebo zda došlo i k pohlavnímu styku.

Ščerba⁸⁴ v komentáři vymezuje taktéž dvě základní skutkové podstaty, tedy odstavec 1 a odstavec 2, přičemž objektivní stránka má několik variant, které se od sebe liší formou sexuální aktivity a způsobem, kterým jí pachatel vyžaduje po oběti. Na rozdíl od Jelínka zohledňuje i způsob který pachatel použil, aby dosáhl svého cíle.

Šámal⁸⁵ ve svém výkladu rozlišuje tři základní skutkové podstaty, které jsou obsaženy v prvním a druhém odstavci daného trestného činu. První skutková podstata poskytuje ochranu každému a obsahuje v sobě použití násilí, pohrůžku násilí nebo pohrůžku jiné těžké újmy, která slouží jako prostředek donucení k pohlavnímu sebeukájení, obnažování či obdobnému srovnatelnému chování. Druhou základní skutkovou podstatu spatřuje Šámal ve skutečnosti, že byla zneužita bezbrannost oběti, s čímž ale nesouhlasí Jelínek⁸⁶, který v tomto bodě nahlíží na odstavec první jako na jedinou skutkovou podstatu, nikoliv na dvě. Třetí skutková podstata je upravena v odstavci druhém ustanovení § 186 TZ, který upravuje situaci, kdy dojde k pohlavnímu styku, pohlavnímu sebeukájení, obnažování či jinému srovnatelnému chování při kterém došlo ke zneužití závislosti oběti, která vyplývá z postavení pachatele, jeho důvěryhodnosti nebo jeho vlivu. Tento názor je vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017 vedeného pod sp. zn. 8 Tdo 783/2017-I, ve kterém je stanoveno, že ustanovení § 186 TZ obsahuje v odstavci 1 a odstavci 2 celkem tři samostatné základní skutkové podstaty, přičemž každá z nich postihuje jiné jednání pachatele, které se liší nejen ve své povaze, ale také v účinku pro oběť.⁸⁷

⁸⁴ ŠČERBA, Filip. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, Dostupné také na: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dcxzs&rowIndex=0>, marg. č. 2.

⁸⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník: komentář II: Zvláštní část (§ 140-421). 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1849.

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3, str. 609-612.

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 783/2017-I. [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwenjsgi2daok7nzzq>

Základní skutkové podstaty se liší svou povahou a účinkem. V rámci první skutkové podstaty dle ustanovení § 186 odst. 1 alinea 1 TZ se jedná o donucení násilím, pohrůžkou násilí či pohrůžkou jiné těžké újmy. V případě ustanovení § 186 odst. 1 alinea 2 a odst. 2 TZ téhož ustanovení spočívá jednání pachatele v tom, že oběť přiměje. Další rozdíl je možné vnímat i v použitém prostředku. Zatímco trestný čin podle prvního odstavce může spáchat kdokoliv bez nutnosti existence vztahu či vazeb s obětí, podle druhého odstavce je podmínkou závislé postavení oběti na pachateli, nebo zneužití pachatelova postavení, důvěryhodnosti či vlivu, které z něj vyplývají.⁸⁸

2.2. Objekt trestného činu sexuálního nátlaku

Objektem, jakožto obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu všeobecně, rozumíme společenské vztahy, zájmy a hodnoty u nichž má společnost zájem na jejich zachování a zároveň jsou chráněné trestním zákonem. Jedná se o teoretickou konstrukci, která představuje nikoliv konkrétní předměty, ale abstraktní hodnoty společenského uspořádání, které zákonodárce považoval za klíčové a kterým poskytl zákonnou ochranu.⁸⁹ Objekt bývá zřídka v zákoně přímo vyjádřen a zpravidla je nutné dovodit ho pomocí výkladových metod.

Objekt je klíčový pro správnou právní kvalifikaci skutku a zároveň má rozlišovací funkci a stanoví, které protiprávní jednání je již trestněprávně postihnutelné a které „pouze“ spadá do přestupků nebo jiných správních deliktů. Objekt nám také umožňuje stanovit společenskou závažnost skutku.⁹⁰

Objekt dělíme na obecný, druhový nebo individuální objekt. Obecným, neboli rodovým objektem rozumíme souhrn nejdůležitějších vztahů a hodnot, které jsou chráněny trestním zákoníkem. V obecné rovině shrnuje veškeré zájmy, které mají podléhat ochraně, a určuje tak rozsah trestněprávní úpravy. Druhový, neboli skupinový objekt je vyjádřen druhovými rysy individuálních objektů. Jedná se tak o skupinu

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 2351, marg. č. 2.

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 176.

⁹⁰ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2. str. 72.

příbuzných chráněných zájmů, které upravují tutéž oblast. Význam druhového objektu spočívá zejména v systematickém rozdělení trestných činů do jednotlivých hlav a oddílů zvláštní části trestního zákoníku, a názvy jednotlivých hlav a oddílů pak vyjadřují, jaký druhový objekt spojuje danou skupinu trestných činů. Systematické řazení jednotlivých hlav pak klade důraz na závažnost chráněných zájmů a vytváří tak určitou hierarchii hodnot.⁹¹ Individuálním objektem pak rozumíme jednotlivý zájem, který je příslušným ustanovením TZ chráněn. Je znakem každé skutkové podstaty trestného činu, tedy vnímáme jej jako jedinečný, konkrétní společenský zájem, který byl konkrétním trestněprávním jednáním narušen. Určení individuálního objektu je nezbytnou podmínkou pro správnou kvalifikaci trestného činu a zároveň nám jeho určení stanoví i povahu a stupeň závažnosti daného trestného činu pro společnost.⁹²

Trestný čin sexuálního nátlaku spadá do hlavy III zvláštní části TZ, která upravuje trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Druhový objekt této skupiny trestných činů vyplývá již ze samotného názvu a je jím tedy lidská důstojnost v sexuální oblasti. Individuálním objektem je v případě trestného činu sexuálního nátlaku podle ustanovení § 186 TZ ochrana svobody při rozhodování v sexuálních vztazích. Některé trestné činy mají kromě objektu ještě hmotný předmět útoku, který je fakultativním znakem skutkové podstaty trestného činu. Předmětem útoku v případě trestného činu sexuálního nátlaku je kterákoliv lidská bytost bez ohledu na věk, pohlaví, sexuální orientaci, způsob života či jiná kritéria.⁹³ Není vyloučeno, že trestný čin sexuálního nátlaku může spáchat i osoba, která žije s obětí v manželském popřípadě partnerském svazku nebo osoba užívající společné obydlí.⁹⁴ V tomto případě je pro zahájení trestního stíhání nutné brát v potaz ustanovení § 163 TŘ, který stanoví, že u trestného činu sexuálního nátlaku je možné zahájení trestního stíhání jen se souhlasem poškozené osoby. Výjimku tvoří ustanovení § 163 a TŘ odst. 1 TŘ, které stanoví, že

⁹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání.* Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 178 - 180.

⁹² BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 73 - 74.

⁹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání.* Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 612.

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271).* 3. vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. s. 2351, marg. č. 3.

souhlas poškozené osoby není nutný v případě, byla-li spáchaným trestným činem způsobena smrt, poškozený není z důvodu duševní poruchy schopen udělit souhlas, poškozenému byla pro duševní poruchu omezena svéprávnost, poškozenou osobou je osoba mladší 15 let a nebo pokud je zřejmé, že souhlas nebyl dán, popř. byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.⁹⁵

2.3. Objektivní stránka

Dalším znakem skutkové podstaty trestného činu obecně je jeho objektivní stránka. Objektivní stránkou rozumíme způsob, kterým byl trestný čin spáchán, a jeho následky. Obligatorními znaky objektivní stránky je pak jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Obligatorní znaky objektivní stránky trestného činu musí být naplněny bezpodmínečně všechny, tj. kumulativně - chybí-li byť jen jeden z výše uvedených znaků nebyla naplněna objektivní stránka a tudíž není naplněna skutková podstata trestného činu, což má za následek, že pachatel sice je trestněprávně odpovědný ale musí být zproštěn obžaloby. Zároveň je nutné, aby byla objektivní stránka trestného činu naplněna s právně relevantní kvalitou. Objektivní stránka může vykazovat i tzv. fakultativní znaky, které nemusí být obsaženy ve všech skutkových podstatách. Jedná se například o místo a čas jednání, účinek jednání, hmotný předmět útoku, použitý prostředek ke spáchání trestného činu a další jiné znaky.⁹⁶

Objektivní stránku je nutné chápat jako základ trestné činnosti, jelikož právě objektivní stránka nám trestné činy od sebe nejvýrazněji odlišuje.⁹⁷ Jak bylo již výše zmíněno, nemůže se odborná veřejnost zcela shodnout na počtu základních skutkových podstat trestného činu sexuálního nátlaku. V souvislosti s definicí objektivní stránky sexuálního nátlaku bych se spíše přiklápěla k názoru Šámala, který tvrdí, že u trestného činu sexuálního nátlaku jsou základní skutkové podstaty celkem tři.

⁹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-08]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugewtcmjr&groupIndex=0&rowIndex=0>, § 163.

⁹⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 185.

⁹⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, s. 123

Z ustanovení § 186 odst. 1 TZ, alinea první vyplývá: „Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování...”⁹⁸ Z alinei 2 stejného ustanovení vyplývá: „...kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti...”⁹⁹ Z výše uvedeného ustanovení můžeme vnímat určitou „dvoufázovost” jednání, jelikož se samotná skutková podstata skládá ze dvou jednání. V první fázi spočívá jednání pachatele v násilí nebo v pohrůžce jiné těžké újmy (alinea 1), nebo zneužití bezbrannosti oběti (alinea 2). V druhé fázi pak pachatel donutí oběť k pohlavnímu sebeukájení, obnažování, či jinému srovnatelnému chování (v případě alinei 2 pachatel oběť přiměje).¹⁰⁰

V ustanovení § 186 odst. 2 TZ je možné onu dvoufázovost spatřit taktéž. Za první fázi je možné považovat jednání spočívající ve zneužití závislosti oběti nebo zneužití svého postavení z něhož vyplývá důvěryhodnost či vliv. V druhé fázi pak pachatel přiměje oběť k pohlavnímu styku, pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování.¹⁰¹

Z výše uvedeného vyplývá, že ve všech třech základních skutkových podstatách jde o dvě navzájem propojená jednání – pachatel využívá jednání z první fáze k tomu, aby mohl uskutečnit jednání fáze druhé.¹⁰²

2.3.1. Násilí, pohrůžka násilí a pohrůžka jiné těžké újmy

Pojem násilí není v trestním zákoníku výslovně definován, ale například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014 vedeného pod sp. zn 11 Tdo 294/2014 je násilí definováno jako: „*použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku*”

⁹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-08] Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 186, odst. 1 alinea první.

⁹⁹ *Tamtéž*, alinea druhá.

¹⁰⁰ ŠČERBA, F. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Student (Leges). Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-044-4, s. 608-609.

¹⁰¹ *Tamtéž*, str. 608-609.

¹⁰² HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku. *Trestní právo*. 2010, roč. 14, č. 2, str. 8.

proti její vůli."¹⁰³ Tuto definici můžeme dále doplnit výkladovým ustanovením § 119 TZ: „*Trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.*”¹⁰⁴

V teorii je možné rozlišit násilí na dvě možné formy - vis absoluta a vis compulsiva. Násilí ve formě vis absoluta je takové násilí ve kterém u oběti zcela chybí volní složka, a je tedy vyloučeno jiné chování oběti oproti chování které zamýšlí pachatel. Jedná se o situaci, kdy je oběť svázaná a nemůže se hýbat. Násilí ve formě vis compulsiva působí zejména na psychickou stránku oběti, ale volní složka není zcela vyřazena a i nadále se vyskytuje, ale je silně ovlivněna prováděným násilím. Příkladem může být situace, kdy je oběti působena bolest za účelem toho, aby vykonala určitou věc, či jí záměrně opomenula. V případě trestného činu sexuálního nátlaku postačí, aby bylo oběti způsobeno násilí, a je zcela irrelevantní, zda je ve formě vis absoluta nebo vis compulsiva.¹⁰⁵ Násilí navíc nemusí směřovat přímo proti oběti.

Za pohrůžku jiné těžké újmy považujeme situace, kdy jednání pachatele může vést k újmě, například na cti, dobré pověsti nebo v rodinném životě, za předpokladu, že taková újma je objektivně závažná a napadený ji také jako těžkou újmu pocítuje. Důležité je, aby toto jednání bylo neoprávněné. Jinou těžkou újmou může být i zahájení trestního stíhání v důsledku oznámení trestného činu, kterým pachatel poškozenému hrozí, a tím ho nutí k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. Není přitom podstatné, zda se poškozený dopustil trestné činnosti, jejímž oznámením je mu hrozeno, či nikoliv. Za pohrůžku těžké újmy chápeme jak hrozbu oznámením trestného, tak i údajně trestného jednání poškozené osoby či osoby pro ni blízké.¹⁰⁶ Aby mohl být skutek popsáný v odsuzujícím rozsudku posouzen jako trestný čin sexuálního nátlaku podle ustanovení § 186 odst. 1 TZ, spáchaný za použití pohrůžky

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014-15. [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemzrha3deme7nzzq>.

¹⁰⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-08]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 119.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel. § 119 [Spáchání trestného činu násilím]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník II: zvláštní část* (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. s. 1691, marg. č. 1.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník II: zvláštní část* (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2359.

jiné těžké újmy, musí popis skutku konkrétně uvádět, v čem spočívala pohrůžka jiné těžké újmy ze strany obviněného vůči poškozenému. V případě spáchání trestného činu sexuálního nátlaku ve formě pokračování dle ustanovení § 116 TZ není nutné, aby pachatel při každém dílčím útoku použil násilí nebo opakoval pohrůžku násilí či jiné těžké újmy. Stačí, pokud při prvním dílčím útoku použitím násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí, či jiné těžké újmy záměrně vyvolá v poškozeném obavu z jejich uskutečnění v případě neuposlechnutí při následujících útocích.¹⁰⁷

2.3.2. Pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování

Pohlavní sebeukájení vychází z latinského *masturbatio*. Původ slova není zcela jednoznačný ale lze vycházet z „manu stupratio” či z „mas turbatio”, což je možné přeložit jako sebevzrušování. Lze hovořit také o ipsaci nebo onanii.¹⁰⁸ V tomto případě nedochází k fyzickému kontaktu pachatele s obětí, avšak pachatel užívá takové donucovací prostředky, které působí na oběť, a ta provádí takové praktiky, které působí na sexuální vnímání pachatele. Jedná se o praktiky, při kterých osoba dráždí vlastní pohlavní orgány, či jiná sexuálně významná místa, a to buď pomocí vlastní ruky nebo za pomoci sexuálních pomůcek, jako jsou vibrátory, umělé vagíny a další obdobné předměty. Za sebeukájení považujeme i takové projevy, při kterých dochází k aktivaci erotogenních zón, jako je například hlazení, masírování genitálií, stehen, bradavek či análního ústrojí.¹⁰⁹

Obnažováním rozumíme vysvlékání oběti, přičemž oběť ukazuje takové části těla, které jsou běžně ze společenských, estetických i tradičních důvodů zakryty. Účelem obnažování je sexuální vzrušení pachatele, kdy oběť odkrývá eroticky významné části těla, a to zejména genitálie, pozadí, či prsa u žen. V případě trestného činu sexuálního nátlaku postačí pouze fakt, že osoba odkryje pouze některé části, a nemusí se tak jednat o celkovou nahotu. Jiným srovnatelným chováním rozumíme takové jednání, které nepředstavuje ani pohlavní styk, pohlavní sebeukájení nebo

¹⁰⁷ *Tamtéž*, s. 2360.

¹⁰⁸ HOLUB, Josef; LYER, Stanislav a LUTTERER, Ivan. *Stručný etymologický slovník jazyka českého: se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. 2. vyd. / [připravil Ivan Lutterer]. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-23715-0. Heslo „masturbovat“, str. 305.

¹⁰⁹ VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Právní rádce*. 2010, roč. 18, č. 12, str. 52.

obnažování. Takové chování může představovat například imitaci kopulačních pohybů, erotický tanec, projevy sloužící k sexuálnímu vzrušení ale také sexuálně patologické praktiky, jako je sadistické či masochistické sexuální jednání bez fyzického kontaktu oběti s pachatelem (např. močení na oběť za účelem sexuálního vzrušení).¹¹⁰

2.3.3. Pohlavní styk

Pohlavní styk je možné definovat jako způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby bez ohledu na pohlaví. Jedná se však o velmi široký pojem, pod který lze podřadit všechna jednání, která jsou vedena sexuálním pudem a která spočívají ve fyzickém kontaktu s druhou osobou a slouží k ukojení sexuálního nutkání. Pohlavní styk je jakožto pojem mnohem širší než pojem soulož. Můžeme pod něj podřadit pojem soulož, ale i jiný pohlavní kontakt srovnatelný se souloží a další formy pohlavního styku. Při pohlavním styku je pachatel v kontaktu s obětí a vykonává osobě některé z uvedených praktik.¹¹¹

Soulož, neboli *coitus*, je možné definovat jako spojení pohlavních orgánů muže a ženy.¹¹² Spojením pohlavních orgánů, tedy momentem průniku penisu do vagíny dochází k dokonání soulože.¹¹³

Problematictější se jeví vymezení pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží. Jedná se o praktiky, které jsou provedením srovnatelné se souloží, přičemž závažnost je třeba posuzovat z hlediska nejen fyzických ale i psychických následků, které dané jednání zanechalo na oběti. Mezi praktiky pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží můžeme řadit například orální pohlavní styk, ať už ve formě sání mužského pohlavního orgánu (felatio) nebo dráždění zevních pohlavních orgánů ženy ústy (cunilinctus), dále také anální pohlavní styk (coitus analis), lízání či dráždění jazykem v anální oblasti (anilingus), zasouvání prstů či

¹¹⁰ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář. II. díl, (§ 233 až 421). Komentáře Wolters Kluwer. Kodex*. Praha: Wolter Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4, str. 1018.

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185 [Znásilnění]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271)*. 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2328, marg. č. 3.

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012. [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemrwwguztsok7nzzq>.

¹¹³ BOHUSLAV L In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 621.

jiných předmětů do pohlavního ústrojí ženy (digitální penetrace). Dále sem můžeme řadit i vsouvání mužského pohlavního údu mezi stehna ženy (coitus inter femora), všechny možné druhy osahávání mužských, či ženských genitálií, sání prsních bradavek (sactustupratio) a i tzv. erotické masáže.¹¹⁴ Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. 4 Tdo 273/2013 bylo pod pohlavní styk podřazeno také jednání, které spočívá v osahávání dalších intimních částí těla, nejedná-li se však pouze o letmé dotyky.¹¹⁵ Výše uvedená jednání mají za cíl pohlavní uspokojení pachatele, avšak není relevantní, zda k němu v daném případě skutečně dojde a zda pachatel dosáhne sexuálního uspokojení.¹¹⁶ Musí jít však o aktivitu, která slouží k uspokojení pohlavního pudu.¹¹⁷

Při výkladu výše uvedeného pojmu může být sporné, jak posuzovat některé sexuální praktiky. V případě análního či orálního styku se akademická obec i soudní praxe¹¹⁸ shodne na závěru, že takovéto jednání se posuzuje jako jiný pohlavní styk srovnatelný se souloží. Problematické je pak podřazení „běžných“ sexuálních praktik jako je například digitální penetrace nebo coitus inter femora, a zda je vůbec možné tyto praktiky podřadit po pojem jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží. Dle Gřivny¹¹⁹ se za pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží považují zejména případy, kdy dojde ke styku pohlavních orgánů (např. vzájemné tření ženských pohlavních orgánů), ale nedojde k jejich spojení. V případě výše zmíněné digitální penetrace nebo například zasouvání mužského údu mezi prsa

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185 [Znásilnění]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2328, marg. č. 3.

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. 4 Tdo 273/2013, [online]. [vid. 2024-09-22]. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. 4 Tdo 273/2013, Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemrxgqydqms7nzzq>

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185 [Znásilnění]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1 str. 2328, marg. č. 3.

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 7 Tdo 191/2011, [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemjggu3tqn27nzzq>

¹¹⁸ například Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 3 Tdo 1305/2005, Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 8 Tdo 407/2007-I či Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012.

¹¹⁹ GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. In: JELÍNEK, Jiří. O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009, trestněprávní sekce. Teoretik. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-21-9. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:e5ae82a0-c543-11e8-bc37-005056827e51>. str. 89.

ženy nedochází ke styku pohlavních orgánů avšak tyto praktiky mohou mít na psychiku oběti stejné následky, jako provedená soulož. Gřivna¹²⁰ uvádí, že hledisko následků, které má dané jednání na oběť by mělo být zohledněno ale nemělo by být rozhodující, jelikož se liší případ od případu.

Naopak Vantuch¹²¹ je v případě digitální penetrace jiného názoru. Pod pojem jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží subsumuje i taková sexuální jednání, při kterých nedojde k průniku údu do pohlavního orgánu ženy, ale toto jednání se simulováno jiným mechanismem (například prsty, sexuální pomůckou či jazykem) a tento mechanismus vyvolává stejné účinky, jako kdyby se jednalo o soulož. Nutno navíc podotknout, že ženské pohlavní orgány nerozlišují, čím byla pochva penetrována a proto je možné například v případě hlubokého pronikání prstů do pochvy považovat digitální penetraci za jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží.

Osobně se přikláním spíše k názoru prezentovaného Gřivnou ale zastávám názor, že každý případ by měl být posuzován individuálně, s ohledem na všechny jeho okolnosti a skutečnosti, které jej provázely či vedly k jeho vzniku.

Dále je nutno uvést, že pohlavním stykem se nerozumí jakékoliv aktivity prováděné na těle, ale pouze ty, které slouží k ukojení pohlavního pudu pachatele. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, vedeného pod sp. zn. 7 Tdo 191/2011 vyplývá že například hlazení po břicho nebo či po hrudi nelze samo o sobě považovat za pohlavní styk. Pokud však bylo např. Hlazení po hrudi prováděno za účelem uspokojení, jedná se o pohlavní styk.¹²²

2.3.4. Přiměnění a donucení

Donucení definujeme jako překonání projeveného nesouhlasu oběti, či jejího vážně míněného odporu. Dále se jedná o situace, ve kterých oběť sama pozná, že

¹²⁰ GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, str. 89.

¹²¹ VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. Právní rádce. 2010, roč. 18, č. 12, str. 49.

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 7 Tdo 191/2011.

kladení odporu je beznadějně, a nebo situace, kdy pachatel použije pohružku násilí nebo jiné těžké újmy, oběť nemá možnost odpor vůbec projevit.¹²³

Jedná se tedy o situace, kdy pachatel realizuje svůj vlastní záměr a oběť se podřizuje cizí vůli, se kterou však nesouhlasí. Současně s podřízením se cizí vůli zde existuje odpor oběti, nebo v případě, že oběť nemá možnost odpor projevit, tak alespoň vnitřní nesouhlas se záměrem pachatele, který však musí být pachateli znám.

O donucení se nebude jednat v případech, kdy oběť, na které je donucení vykonáváno, svůj odpor pouze předstírá, s jednáním, které je na ní vykonáno souhlasí a nebo začne s pachatelem spolupracovat. Odpor oběti musí být vážně míněný, opravdový a musí být dostatečně prokázán. Projevy odporu mohou být například volání o pomoc, pokus o útěk, či doložení jiného aktivního odporu (jako jsou například prosby mířené na pachatele, škrábance, kousance nebo bití pachatele).¹²⁴

Pokud by pachatel nabyl důvodně dojmu, že je odpor oběti pouze předstíraný a že ve skutečnosti s daným jednáním souhlasí, jednalo by se omyl skutkový negativní (§ 18 odst. 1 TZ).¹²⁵

Přiměnění jiného se odlišuje od donucení tím, že není založeno na násilí, pohružce násilí nebo pohružce jiné těžké újmy a nezahrnuje v sobě prvky agresivity. Pachatel může přimět oběť k pohlavnímu sebeukájení, obnažování, či jinému srovnatelnému chování různými metodami, jako je například přemlouvání, žádosti a jiné další praktiky, které nejsou přesně vymezeny, a je nutné individuální posouzení případu.¹²⁶

2.3.5. Zneužití bezbrannosti

Bezbranností rozumíme stav, kdy oběť není schopna vzhledem ke všem okolnostem klást odpor vůči jednání pachatele nebo svobodně projevit svou vůli. V kontextu trestného činu sexuálního nátlaku se tento pojem vztahuje zejména na stav

¹²³ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185 [Znásilnění]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2331, marg. č. 6.

¹²⁴ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Student (Leges). Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-044-4, str. 604.

¹²⁵ VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. Právní rádce. 2010, roč. 18, č. 12, str. 51 (V).

¹²⁶ *Tamtéž.*

fyzické nebo psychické bezmoci, přičemž je však vždy nutné, aby oběť alespoň omezeně vnímala situaci a byla schopna určitým způsobem reagovat na požadavky pachatele. Toto omezené vnímání a schopnost reakce je klíčovým předpokladem pro naplnění objektivní stránky trestného činu podle prvního odstavce, druhá alinea. Ta stanoví, že pachatel musí oběť přimět k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému obdobnému chování právě zneužitím její bezbrannosti. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby oběť alespoň částečně rozuměla tomu, co od ní pachatel požaduje a jaké jednání má vykonat.¹²⁷

2.3.6. Zneužití závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu

Zneužití závislosti nastává v situaci, kdy osoba nemůže plně svobodně rozhodovat, protože je v určitém ohledu odkázána na pachatele (např. vztah dlužníka a věřitele, zaměstnance a zaměstnavatele, nebo žáka a učitele). Dochází tím k omezení svobody rozhodování oběti, která je na pachateli nějakým způsobem závislá. Pachatel využívá tohoto omezeného prostoru pro rozhodování oběti k dosažení svých vlastních záměrů.¹²⁸ Pro skutkový znak „zneužití závislosti“ není nutné, aby závislost osoby na pachateli vycházela z právního vztahu stanoveného zákonem. Postačí, aby šlo o faktický poměr závislosti, například takový, kdy pachatel vykonával úkony spojené s výchovou dané osoby.¹²⁹ Závislost oběti, na rozdíl od její bezbrannosti, je stav, ve kterém oběť sice nemůže plně svobodně rozhodovat, protože je v určitém ohledu odkázána na pachatele, avšak není vůči němu bezbranná a – pokud se nejedná o patologickou závislost – stále má určitý prostor pro svobodné rozhodování. Pro tento stav závislosti postačuje i faktický poměr.¹³⁰

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2352, marg. č. 8.

¹²⁸ *Tamtéž*, str. 2355, marg. č. 16.

¹²⁹ *Tamtéž*, str. 2358.

¹³⁰ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2355, marg. č. 15.

Závislost může mít různé formy, například psychickou závislost způsobenou vlivem pachatele, který tvrdí, že je léčitel schopný vyléčit nevyléčitelnou nemoc, a to i prostřednictvím pohlavního styku.¹³¹

Zneužití psychické závislosti poškozené osoby pachatelem, s cílem přimět ji k pohlavnímu styku, naplňuje znaky trestného činu sexuálního nátlaku podle ustanovení § 186 odst. 2 TZ, nikoliv trestného činu znásilnění podle ustanovení § 185 odst. 1 TZ, který by byl spáchán formou zneužití bezbrannosti poškozené osoby.¹³²

2.4. Subjekt

Subjektem, neboli pachatelem trestného činu sexuálního nátlaku, může být trestně odpovědná fyzická osoba, která trestný čin bezprostředně spáchala, nebo právnická osoba, která může být vzhledem ke znění ustanovení § 7 TOPO pachatelem všech trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti s výjimkou trestného činu soulože mezi příbuznými dle ustanovení § 188 TZ, tudíž může spáchat i trestný čin sexuálního nátlaku.

2.4.1. Pachatel fyzická osoba

Z ustanovení § 22 odst. 1 TZ vyplývá, že: „*pachatelem trestného činu sexuálního nátlaku může být jakákoliv trestně odpovědná fyzická osoba bez rozdílu pohlaví*“.¹³³ Dle Jelínka¹³⁴ není tato definice zcela přesná a to z několika důvodů. Pachatelem není jen ta osoba, která naplní znaky uvedené v zákoně, ale musí se jednat o fyzickou osobu, která naplní i takzvané obecné znaky trestného činu, jako je věk, přičetnost a rozumová a mravní vyspělost. Dále musí osoba spáchat takový čin, který je možné označit jako protiprávní.

¹³¹ Rozsudek (Rt) Vrchní soud v Praze ze dne 11.04.2013 sp. zn. 2 To 12/2013 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-10-4]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/245582/1/2> . ISSN 2336-517X.

¹³² ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2359.

¹³³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-08]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 22.

¹³⁴ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 207.

Pachatelem může tedy být jakákoliv trestně odpovědná fyzická osoba bez rozdílu pohlaví, která bezprostředně spáchala daný trestný čin. Pachatel musí kromě znaků dané skutkové podstaty naplnit i obecné znaky vztahující se k osobě pachatele. Pachatel tedy musí dovršit alespoň patnáctý rok života (a contrario k ustanovení § 25 TZ), je příčetný (a contrario k ustanovení § 26 TZ) a v případě mladistvého bylo dosaženo dostatečné rozumové a mravní vyspělosti (a contrario k ustanovení § 5 odst. 1 ZSVM). Zákon nestanoví žádné další obligatorní podmínky, tudíž není pro spáchání trestného činu sexuálního nátlaku rozhodné např. pohlaví pachatele, sexuální orientace apod.¹³⁵

Co se týče trestní odpovědnosti mladistvých, tak mladistvým se rozumí takový pachatel, který v době spáchání trestného činu dovršil patnáctý rok života a je příčetný.¹³⁶ ZSVM dále přidává podmínku rozumové a mravní vyspělosti.¹³⁷ Zákon tak ukotvuje tzv. relativní odpovědnost, přičemž způsobilost být pachatelem je podmíněná faktem, že mladistvý pachatel je schopný mentálně a psychicky chápat smysl, význam a dopad svého jednání.¹³⁸ Rozumovou složku je možné definovat jako postupné nabývání pojmového myšlení. Za mravní složku je považován vývojový proces, v němž si osobnost mladistvého osvojuje chování a normy uplatňované ve společnosti a přetváří je na určité morální a osobnostní kvality. S nabýváním věku dosahuje rozumová a mravní vyspělost mladistvého trvalejšího charakteru.¹³⁹ Nutno dodat, že jak rozumová, tak mravní složka nefigurují nikdy odděleně, naopak se vzájemně prolínají a navzájem se ovlivňují, a je proto třeba rozumovou a mravní vyspělost posuzovat ve vzájemných souvislostech, což vyplývá z Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 8

¹³⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 207 - 208.

¹³⁶ *Tamtéž*, str. 208 - 209.

¹³⁷ zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže [online]. [vid. 2024-09-13]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazv6mrrhawtemy&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>, § 5

¹³⁸ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 209.

¹³⁹ ŠÁMAL, Pavel. § 5 [Odpovědnost mladistvého]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Mílada. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-350-9, str. 42.

Tdo 1069/2006.¹⁴⁰ Úroveň rozumové a mravní vyspělosti je vždy posuzována znalci a to konkrétně znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a znalcem z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie se specializací na dětskou psychologii. V případě, že u pachatele bude shledána nedostatečná rozumová či mravní vyspělost, není daný pachatel ani trestně odpovědný. Jedná se však jen o zvláštní druh přičetnosti, resp. nepřičetnosti, který však není projevem duševní choroby, ale pouhým důsledkem dospívání osobnosti dítěte, či mladistvého. I přesto, že je stanovena zákonná hranice na patnáctý rok života, tak není vyloučené, že u některých jedinců bude vývoj opožděný a i přes dovršení požadované věkové hranice, nebude jejich vývojový stupeň tomuto věku neodpovídat a nejsou schopni rozeznat důsledky svého chování.¹⁴¹

Trestný čin sexuálního nátlaku může být spáchán i ve formě spolupachatelství. Z ustanovení § 23 TZ vyplývá, že pokud bude: „*trestný čin spáchán úmyslným společným jednáním dvou nebo více osob, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama (spolupachatelé)*“¹⁴² Jedná se tedy o spolčení dvou a více osob se společným úmyslem a cílem spáchat trestný čin. V případě sexuálního nátlaku je spáchání trestného činu ve formě spolupachatelství velmi snadno představitelné.¹⁴³ Pro ilustraci vsi vezměme například situaci, kdy skupina mužů uzamkne ženu v samostatné místnosti a a tam jí pod pohrůzkou násilí donutí k tomu, aby se před nimi obnažila či sebeukájela. Každý z těchto mužů, který se na trestném činu podílel, bude spolupachatelem trestného činu sexuálního nátlaku a bude tedy za něj odpovídat tak, jako by jej spáchal sám.

Teoreticky je možné spáchat trestný čin sexuálního nátlaku i formou nepřímého pachatelství. Nepřímého pachatele definuje ustanovení § 22 odst 2 TZ jako toho „*kdo*

¹⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1069/2006. [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydmx3ul44tgoi>.

¹⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. § 5 [Odpovědnost mladistvého]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-350-9, s. 42-43

¹⁴² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 23.

¹⁴³ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 209

*k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně.*¹⁴⁴

Jedná se o tedy o pachatele, který úmyslně zneužije ke spáchání trestného činu jinou osobu jako tzv. „živý nástroj“. Živým nástrojem se rozumí fyzická osoba odlišná od osoby pachatele, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, přičetnosti, z důvodu omylu a nebo proto, že jednala za okolností vylučující protiprávnost a nebo nejedná zaviněně tak, jak daný trestný čin vyžaduje. Ač se v praxi bude jednat o vzácný jev, je možné si představit situaci, kdy pachatel přemluví osobu mladší patnácti let k tomu, aby pod pohrůžkou násilí donutil oběť k sebeukájení, přičemž se sám pachatel na daném místě činu vůbec nebude nacházet. V úmyslném zaviněním pachatele musí být však zahrnuta skutečnost, že osoba pachatele sama nejedná.¹⁴⁵

2.4.2. Pachatel právnická osoba

Trestného činu sexuálního nátlaku se mohou dopustit i právnické osoby. To vyplývá z ustanovení § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob (ZTOPO), který stanovuje věcnou působnost tohoto zákona. Mezi uvedenými trestnými činy se vedle znásilnění a pohlavního zneužití nachází také sexuální nátlak (§ 186 TZ). Nicméně, podle ustanovení § 6 odst. 1 ZTOPO nejsou trestně odpovědné Česká republika (veškeré její činnosti jsou vyloučeny) a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. Kvůli principu státní suverenity jsou vyloučeny také cizí státy a na základě výsad a imunit z mezinárodního práva nejsou trestně odpovědné ani mezinárodní organizace.¹⁴⁶

Pachatelem trestného činu sexuálního nátlaku může tedy být právnická osoba, pokud svým jednáním naplní všechny znaky tohoto trestného činu a je v době jeho spáchání trestně odpovědná. Klíčové pro právnickou osobu jako pachatele je, zda jí lze

¹⁴⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 22.

¹⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří. § 22 [Pachatel]. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271)*. 3. vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 521, marg. č. 4.

¹⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 7 [Trestné činy]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-592-3, str. 145.

tento trestný čin přičíst podle ustanovení § 9 ZTOPO, a to za splnění podmínek stanovených v ustanovení § 8 ZTOPO.¹⁴⁷

Dle mého názoru má zavedení právní úpravy, která postihuje právnické osoby za sexuální nátlak a další sexuální trestné činy, své opodstatnění a přináší jisté výhody. Nicméně v dnešní době bych považovala za velmi neobvyklé, kdyby k odsouzení právnické osoby za takový trestný čin skutečně došlo. Ochranu před právními osobami jako pachateli sexuálních trestných činů vnímám spíše jako doplňkový nástroj či preventivní opatření, které by mohlo být v některých situacích užitečné. Zákonná úprava, která počítá s možností spáchání sexuálního trestného činu právnickou osobou, se mi jeví jako spíše teoretický rámec sloužící především k prevenci.

2.5. Subjektivní stránka

Subjektivní stránka trestného činu se týká psychického vztahu pachatele k protiprávnímu jednání a jeho následkům. Jedná se o posouzení toho, co pachatel věděl, chtěl nebo byl srozuměn s tím, co dělá, a jaký měl úmysl či motiv.¹⁴⁸

Subjektivní stránka se skládá z jediného obligatorního znaku, čímž je zavinění. Zavinění je možné definovat jako vnitřní psychický vztah pachatele k protiprávnímu jednání a jeho následkům. Tyto skutečnosti vytváří buď sám pachatel, nebo existují objektivně bez vlastního přičinění pachatele.¹⁴⁹ Mezi fakultativní znaky subjektivní stránky trestného činu sexuálního nátlaku patří pohnutka a cíl pachatelova jednání. Pohnutkou rozumíme vnitřní hnací sílu, která ovlivňuje chování pachatele a jeho rozhodnutí spáchat trestný čin. Lze ji definovat jako subjektivní vnitřní podnět, který ovlivňuje chování pachatele a jeho rozhodnutí k protiprávnímu jednání. Pohnutka se tedy týká toho, proč se pachatel rozhodl daný čin spáchat, jaké měl cíle a očekávání. Cílem nebo záměrem pachatele trestného činu označujeme konkrétní výsledek, kterého

¹⁴⁷ BRUCKNEROVÁ, Eva. *Trestní právo hmotné a procesní. Učebnice Právnické fakulty MU*. Brno: Masarykova univerzita, 2022-2023. ISBN 978-80-280-0067-7. str. 60-61

¹⁴⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání*. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 229.

¹⁴⁹ HERCZEG, J. In: ŠÁMAL P: a kol. *Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 180.

chce pachatel svým jednáním dosáhnout. Klíčové je rozlišovat mezi různými formami zavinění, které se liší podle míry vědomí a úmyslu pachatele.¹⁵⁰

První formou zavinění je úmysl (latinsky *dolus*). Úmysl se dále dělí na přímý a nepřímý. Přímý úmysl (*dolus directus*) nastává, když pachatel chtěl svým jednáním způsobit protiprávní následek. Typickým příkladem je situace, kdy někdo plánuje a úmyslně spáchá vraždu. Naopak nepřímý úmysl (*dolus indirectus*) je situace, kdy pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit protiprávní následek, a byl s tím srozuměn. Například řidič, který při riskantní jízdě ví, že může někoho srazit, a přesto pokračuje v nebezpečné jízdě.¹⁵¹

Druhou formou zavinění je nedbalost (latinsky *culpa*). I zde rozlišujeme dvě kategorie: vědomou a nevědomou nedbalost. Při vědomé nedbalosti (*luxuria*) pachatel ví, že může způsobit protiprávní následek, ale bez přiměřených důvodů spoléhá na to, že k tomu nedojde. Příkladem může být lékař, který přes upozornění na možné komplikace provede riskantní zákrok. Nevědomá nedbalost (*negligentia*) nastává, když pachatel nevěděl, že jeho jednání může způsobit protiprávní následek, ale vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům to vědět měl a mohl. Třeba když řidič při nedostatečné pozornosti přehlédne chodce na přechodu.¹⁵²

Trestný čin sexuálního nátlaku řadíme mezi úmyslné trestné činy. Ustanovení § 13 odst. 2 TZ říká, že: „k *trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“¹⁵³ Jelikož v ustanovení § 186 TZ není nedbalost výslovně uvedena, může být sexuální nátlak spáchán pouze úmyslně, a to buď ve formě přímého či nepřímého úmyslu. Pachatel přitom musí být alespoň srozuměn s tím, že jeho jednání, kterým se snaží přimět jinou osobu k pohlavnímu styku, sebeukájení, obnažování nebo podobnému chování, je založeno na zneužití jeho postavení, důvěryhodnosti nebo vlivu,

¹⁵⁰ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 229 - 230.

¹⁵¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 240 - 242.

¹⁵² *Tamtéž*, str. 244 - 248.

¹⁵³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 13.

případně na zneužití závislosti oběti.¹⁵⁴ Úmyslné zavinění je vztažené k vědomí pachatele a k zejména k faktickým znalostem, které pachatel o případu má. V případě právních otázek, není nutné po pachateli požadovat odborné právnické znalosti, postačí pouhá laická představa.¹⁵⁵

Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 3 Tdo 677/2021 vyplývá, že přečin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 trestního zákoníku sice neuvádí motiv výslovně ale lze jej však odvodit z obecného vymezení pojmů jako pohlavní styk, pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování, kdy jednání pachatele je vedeno snahou o uspokojení pohlavního pudu, ať už vlastního, nebo cizího. Proto musí být sexuální motivace pachatele pro naplnění všech znaků skutkové podstaty tohoto přečinu zpravidla přítomna.¹⁵⁶

Odpovědnost pachatele za pokus trestného činu nátlaku podle ustanovení § 21 odst. 1 a § 186 odst. 2 TZ by byla naplněna, pokud by pachatel úmyslně zneužil své postavení, důvěryhodnost nebo vliv, a nebo se snažil zneužít závislosti oběti, avšak oběť by mu vyhověla dobrovolně (například z vypočítavosti či nevyšlovené lásky). Tuto situaci by bylo nutné posuzovat podle zásad o pozitivním skutkovém omylu.¹⁵⁷

Všechny základní skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku jsou složené ze dvou jednání. Úmyslné jednání pak musí být prokázáno u obou dvou jednání. Vezmeme-li trestný čin sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 odst. 1 alinea 1 TZ, je nutné prokázání úmyslného zavinění ve vztahu k užití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy, a dále je nutné prokázání úmyslného zavinění ve vztahu k donucení oběti k pohlavnímu sebeukájení, obnažování či jinému srovnatelnému chování.¹⁵⁸

¹⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2356, marg. č. 18.

¹⁵⁵ HERCZEG, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 180-182.

¹⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 3 Tdo 677/2021, [online]. [vid. 2024-09-28]. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/656772/1/2>

¹⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2356, marg. č. 18.

¹⁵⁸ HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku. Trestní právo. 2010, roč. 14, č. 2, str. 8.

2.6. Kvalifikované skutkové podstaty sexuálního nátlaku

Kvalifikovanou skutkovou podstatou rozumíme specifický druh skutkové podstaty trestného činu, ve které jsou kromě základní skutkové podstaty trestného činu naplněny další přitěžující okolnosti, které zvyšují jeho závažnost a nebezpečnost trestného činu pro společnost. Tyto okolnosti mohou zahrnovat například způsob provedení trestného činu, následky, osobu pachatele či oběti nebo motiv činu. Kvalifikovaná skutková podstata nemůže existovat samostatně a je navázaná na základní skutkovou podstatu, která je vždy její součástí a jejíž znaky musí být naplněny.¹⁵⁹

2.6.1. Spáchání trestného činu na dítěti

První kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v ustanovení § 186 odst. 3 písm. a) TZ, která specifikuje zvlášť přitěžující okolnost, a to spáchání trestného činu na dítěti. Tato kvalifikovaná skutková podstata se vztahuje ke všem základním skutkovým podstatám, tedy jak k ustanovení § 186 odst. 1 TZ, tak i k odst. 2 TZ téhož ustanovení.¹⁶⁰

Dítětem rozumíme dle ustanovení § 126 TZ osobu mladší osmnácti let, pokud zákon nestanoví jinak.¹⁶¹ Pachatel však nemusí znát konkrétní věk dítěte. S ohledem na ustanovení § 17 písm. b) TZ, které říká, že: „*k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne, jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl*”¹⁶² Stačí tedy, aby oběť zřetelně vykazovala znaky dítěte, ať chováním, vyjadřováním nebo vzhledem, a

¹⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 625.

¹⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2356, marg. č. 19

¹⁶¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 126.

¹⁶² *Tamtéž*, § 17 písm. b)

pachatel měl a mohl vědět, že se jedná o dítě. V tomto případě postačí i nedbalostní zavinění.¹⁶³

Jednání pachatele, který zneužije závislosti osoby mladší než patnáct let svěřené jeho doзору a přiměje ji k opakovaným souložím, bude právně kvalifikováno jako trestný čin pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1, 2, nikoliv jako trestný čin sexuálního nátlaku. Pokud však pachatel pokračuje v tomto jednání i po dosažení věku patnácti let oběti, naplnil by znaky trestného činu sexuálního nátlaku, přičemž tento trestný čin by byl spáchán ve vícečinném souběhu s předchozím trestným činem pohlavního zneužití.¹⁶⁴¹⁶⁵

2.6.2. Spáchání trestného činu nejméně dvěma osobami

Druhou kvalifikovanou skutkovou podstatou uvedenou v ustanovení § 186 odst. 3 písm. b) TZ je spáchání trestného činu nejméně se dvěma osobami. Tato kvalifikovaná skutková podstata je opět vztažena ke všem základním skutkovým podstatám.

Aby došlo k naplnění znaku této kvalifikované skutkové podstaty, jsou na místě činu zapotřebí minimálně dvě další osoby, tedy celkem se trestného činu musí účastnit minimálně tři osoby i s osobou pachatele. Může se jednat o spolupachatelství dle stanovení § 23 TZ či některou formu účastenství dle ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) TZ (organizátorství) nebo dle stanovení ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) TZ (pomoc). Návod tvoří výjimku a je vyloučen.¹⁶⁶

Každý z pachatelů se může na trestném činu podílet větší či menší měrou a není vyžadována jejich vzájemná organizace, například ve formě dělby práce. Osoby účastníci se na spáchání trestného činu nemusí být trestně odpovědné, ať už z důvodu

¹⁶³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník: komentář II: Zvláštní část (§ 140-421). 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1661

¹⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 19. 10. 1979, sp. zn. 1 Tz 51/79. [vid. 2024-09-16]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4dax3sl4zdkx3uoi>

¹⁶⁵ D R A Š T Í K, A ., F R E M R, R ., D U R D Í K, T ., R Ů Ž I Č K A, M ., S O T O L Á Ř, A . a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-10-4]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. Odstavec Judikatura - R 25/1980-I

¹⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2356, marg. č. 20.).

věku či přičetnosti. K naplnění kvalifikované skutkové podstaty dle písm. b) musí však pachatel ve smyslu ustanovení § 17 písm. b) TZ vědět, že jedná v součinnosti s dalšími osobami a je vyžadováno úmyslné zavinění ve vztahu ke společnému spáchání trestného činu.¹⁶⁷

2.6.3. Spáchání trestného činu se zbraní

Další kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v ustanovení § 186 odst. 4 písm. a) TZ, kdy je trestný čin spáchán se zbraní. Z výkladového ustanovení § 118 TZ vyplývá, že: „*Trestný čin je spáchán se zbraní, jestliže pachatel nebo s jeho vědomím některý ze spolupachatelů užije zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe; zbraní se tu rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.*”¹⁶⁸ Opět platí, to, že tato kvalifikovaná skutková podstata se vztahuje na všechny základní skutkové podstaty.

Z výše uvedeného ustanovení vyplývá, že za zbraň se považuje cokoli, čím je možné učinit útok proti tělu důraznějším. Dle českého trestního práva se zbraní rozumí nejen zbraň v technickém slova smyslu, jako jsou střelné zbraně, výbušniny, ruční granáty, sečné zbraně (např. šavle), nebo bodné zbraně (např. kord) ale také jakýkoli předmět způsobilý přivodit zranění. Může se jednat o předměty denní potřeby jako například klíče, či láhev, ale i zcela běžné předměty jako je kámen, silný klacek, hůl nebo třeba i motorové vozidlo, kterým pachatel najíždí na jinou osobu Tyto nástroje musí splňovat podmínku, že je možné jimi učinit útok proti tělu důraznější, a to za předpokladu, že z konkrétního ustanovení nevyplývá něco jiného. Pachatel si předmětný nástroj nemusí ani opatřit za účelem užití nástroje jako zbraně, stačí pouze skutečnost, že pachatel použije daný předmět při útoku vědomě jako zbraň, byť měl předmět u sebe ze zcela jiného důvodu.¹⁶⁹

¹⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2356, marg. č. 20.

¹⁶⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 118

¹⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel. § 118 [Spáchání trestného činu se zbraní]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 1687, marg. č. 2.

Užitím zbraně k útoku nebo k překonání či zamezení odporu se podle českého trestního práva rozumí nejen přímé fyzické použití zbraně k násilí, například vystřelení proti tělu poškozeného nebo bodnutí dýkou, ale také použití zbraně k působení na psychiku poškozeného. To zahrnuje různé formy hrozby, jako je například napřažení železnou tyčí nebo najíždění autem na poškozeného. Tato širší interpretace má významný dopad na právní kvalifikaci trestných činů, protože zahrnuje nejen fyzické násilí, ale i psychické působení prostřednictvím hrozby použití zbraně. Tím se zajišťuje, že pachatelé, kteří využívají zbraně k zastrašení nebo donucení obětí, jsou také považováni za jednající se zbraní.¹⁷⁰ Pachatel může ke spáchání trestného činu užít i napodobeninu střelné zbraně, která je pouhou maketou nebo hračkou, pokud ji užije s úmyslem vyvolat v oběti reálnou obavu z fyzického násilí a byla-li zbraň užita za takových okolností, že se oběť důvodně domnívala, že je ohrožení reálné.¹⁷¹

Podle ustanovení § 17 písm. b) TZ je nutné, aby k naplnění této kvalifikované skutkové podstaty došlo úmyslně. To znamená, že pachatel musí mít zbraň u sebe za účelem ovlivnění chování oběti, případně tak činí jejím prostřednictvím. Úmysl pachatele je tedy klíčovým prvkem pro posouzení, zda byl trestný čin spáchán se zbraní. Úmyslné jednání znamená, že pachatel má v danou chvíli vědomě u sebe zbraň a hodlá ji použít k ovlivnění chování oběti, například k jejímu zastrašení, donucení ke konkrétnímu jednání nebo k překonání jejího odporu. Může jít o situace, kdy pachatel hrozí použitím zbraně, napřažením nože nebo střelné zbraně, nebo kdy skutečně zbraň použije, například vystřelením varovného výstřelu nebo přímým útokem. Pro naplnění skutkové podstaty podle ustanovení § 17 písm. b) TZ není tedy rozhodující pouze přítomnost zbraně, ale také úmysl pachatele tuto zbraň použít k ovlivnění oběti. Zbraň může být použita i k pouhé pohrůžce, kdy pachatel v oběti vyvolá dojem, že k užití zbraně přistoupí, pokud se oběť nepodvolí jeho vůli.¹⁷² Trestný čin bude spáchán se zbraní i v případě, pokud pachatel doručí oběti obálku s nábojnicí či s rozebraným ručním granátem, aby zdůraznil svou hrozbu. Pokud pachatel má zbraň u sebe bez

¹⁷⁰ *Tamtéž*, s. 1687, marg. č. 3.

¹⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2004, sp. zn. 5 Tdo 253/2004, [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydix3ul43dqna>

¹⁷² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník: komentář II: Zvláštní část (§ 140-421). 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1754-1755.

úmyslu ji použít k ovlivnění chování oběti, tato kvalifikovaná skutková podstata naplněna není.¹⁷³

2.6.4. Spáchání trestného činu na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda

V ustanovení § 186 odst. 4 písm. b) TZ se hovoří o kvalifikované skutkové podstatě trestného činu sexuálního nátlaku, spáchaného na osobě, jejíž osobní svoboda je omezena. Jedná se o osoby, jejichž osobní svoboda byla omezena umístěním do vazby, výkonu trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné či ústavní výchovy, nebo na jiné obdobné místo.¹⁷⁴

Zvýšená pozornost je zaměřena na tuto skupinu jedinců z toho důvodu, že osoby umístěné do vazby, výkonu trestu nebo jiných forem omezení svobody, mají omezenou volbu a kontrolu nad svými životy svobodně, neboť jsou částečně nebo zcela svobody zbaveny. Tento nedobrovolný stav často negativně ovlivňuje jejich duševní zdraví, protože jsou v situaci, kterou si samy nevybraly, a musí se přizpůsobovat podmínkám, které mohou být psychicky náročné. Být nucen strávit čas v omezených prostorech nebo se řídit stanoveným režimem může mít významný dopad na psychiku. Je proto klíčové, aby právní systém a instituce byly citlivé k jejich potřebám a poskytovaly jim odpovídající podporu a ochranu včetně ochrany před sexuálním násilím. Osoby, které jsou omezeny ve své svobodě, mají omezené možnosti bránit se proti sexuálnímu nátlaku. Zákonodárce proto stanovil vyšší úroveň ochrany pro tyto jednotlivce, kteří se nacházejí v takových situacích. Tyto osoby jsou vyřazeny ze svobodného rozhodovacího procesu, jelikož jim byla svoboda omezena, a zákonodárce jim tak z tohoto důvodu stanoví vyšší míru ochrany.¹⁷⁵

¹⁷³ *Tamtéž*, str. 1688, marg. č. 3 - 4.

¹⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2357, marg. č. 22.

¹⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185 [Znásilnění]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2338, marg. č. 15.

Pro spáchání trestného činu v této kvalifikované skutkové podstatě stačí vzhledem k ustanovení § 17 písm. b) TZ pouhá nedbalost. Kvalifikovaná skutková podstata je vázána na všechny základní skutkové podstaty.¹⁷⁶

2.6.5. Spáchání činu jako člen organizované skupiny

V ustanovení § 186 odst. 4 TZ je uvedena ještě jedna kvalifikovaná skutková podstata pod písmenem c), a to spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny. Dle českého trestního práva je člen organizované skupiny definován jako osoba, která je součástí skupiny (sdružení více osob) s určitou strukturou a organizací, jejímž cílem je páchaní trestné činnosti. Organizovaná skupina se vyznačuje tím, že se jedná o sdružení více osob, přičemž tyto osoby mají zpravidla mezi sebou určitou hierarchii, i když to není obligatorní podmínka.¹⁷⁷ Členové organizované skupiny mají přidělené role a úlohy, což umožňuje efektivní koordinaci a plánování jejich činnosti. Cílem této struktury je maximalizovat úspěch trestné činnosti a minimalizovat riziko odhalení.¹⁷⁸ Skupina nemusí mít trvalý charakter a může fungovat i za účelem jednorázového spáchání trestného činu.¹⁷⁹

Členství ve zločinecké skupině vede k přísnějším trestům, neboť organizovaná skupina zvyšuje nebezpečnost a závažnost páchané trestné činnosti. Z tohoto důvodu zákonodárce považuje členství v organizované skupině za přitěžující okolnost, což se odráží v přísnějších trestních sazbách a opatřeních. Členem organizované skupiny může být jak fyzická, tak právnická osoba, která se může na skupině podíle, založit ji či ji podporovat. Sama organizovaná skupina může mít formu právnické osoby.¹⁸⁰ Pachatel se nemusí ke skupině výslovně přidat, postačí pouhé začlenění do organizované skupiny a aktivní zapojení do páchané trestné činnosti. Kvalifikovaná skutková podstata dle

¹⁷⁶ *Tamtéž* str. 2339, marg. č. 15.

¹⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel. § 129 [Organizovaná zločinecká skupina]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 1773, marg. č. 1

¹⁷⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76. [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3tmx3sl42tgx3uoi>

¹⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 940/2010. [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaytax3ul4ygtmrv>.

¹⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel. § 129 [Organizovaná zločinecká skupina]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 1773, marg. č. 1

ustanovení § 186 odst. 4 písm. c) TZ je vztažena na všechny základní skutkové podstaty. K naplnění kvalifikované skutkové podstaty se vyžaduje úmysl a postačí i úmysl nepřímý.¹⁸¹

2.6.6. Spáchání trestného činu na dítěti mladším patnácti let

Pátý odstavce ustanovení § 186 TZ zahrnuje dvě kvalifikované skutkové podstaty, kdy se pod písmenem a) skrývá spáchání trestného činu sexuálního nátlaku na dítěti mladším 15 let.

Pojem dítěte je vysvětlen v kapitole 3.6.1. Podle písm. a) může být trestný čin sexuálního nátlaku spáchán na dítěti mladším patnácti let pouze v případě základní skutkové podstaty uvedené v ustanovení § 186 odst. 1 TZ, nikoli dle skutkové podstaty dle ustanovení § 186 odst. 2 TZ. Tento závěr vyplývá z formulace ustanovení § 186 odst. 5 TZ, které neobsahuje žádný výslovný odkaz na odst. 2 TZ a jeho použití je vázáno výhradně na skutky uvedené v ustanovení § 186 odst. 1 TZ.¹⁸² Dle ustanovení § 17 písm. b) TZ není nutné, aby pachatel přesně věděl věk dítěte – postačuje, že na základě okolností, jako je její fyzická vyspělost, vzhled, chování, způsob vyjadřování a své osobní poměry, měl a mohl vědět, že se jedná o osobu mladší patnácti let.¹⁸³

2.6.7. Způsobení těžké újmy na zdraví

Druhou kvalifikovanou skutkovou podstatou pátého odstavce § 186 TZ, vyjádřenou pod písm. b), je způsobení těžké újmy na zdraví. Těžká újma na zdraví, jak je definována v ustanovení § 122 odst. 2 TZ, zahrnuje zmrzačení, ztrátu nebo podstatné ztížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztrátu nebo výrazné oslabení funkce smyslového orgánu, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, nebo dlouhodobou poruchu zdraví. Představuje těžší následek ve smyslu ustanovení § 17 písm. a) TZ. Jednočinný souběh s trestným činem

¹⁸¹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník: komentář II: Zvláštní část (§ 140-421). 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1604.

¹⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 783/2017

¹⁸³ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 185 [Znásilnění]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3. vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2337, marg. č. 14.

těžkého ublížení na zdraví podle ustanovení § 145 TZ je vyloučen, protože jde o speciální ustanovení vztahující se k této skutkové podstatě.¹⁸⁴

2.6.8. Způsobení smrti

V posledním odstavci ustanovení § 186 odst. 6 TZ nalezneme zvláště přitěžující okolnost způsobení smrti. Smrt je na základě lékařských poznatků definována jako biologická smrt mozku, včetně mozkového kmene (tzv. cerebrální smrt). Tento stav organismu znamená, že obnovení základních životních funkcí již není možné.¹⁸⁵

Způsobení smrti se vztahuje k základním skutkovým podstatám uvedeným jak v odstavci 1, tak v odstavci 2 ustanovení § 186 TZ. Smrt představuje těžší následek ve smyslu ustanovení § 17 písm. a) TZ a může být způsobena pouze z nedbalosti. Pokud by pachatel způsobil smrt úmyslně, jednalo by se o trestný čin vraždy dle ustanovení § 140 TZ v jednočinném souběhu s trestným činem sexuálního nátlaku.¹⁸⁶

2.7. Vývojová stádia trestného činu sexuálního nátlaku

Vývojová stádia trestné činnosti v českém právu zahrnují několik fází, které popisují postup od prvotního úmyslu pachatele spáchat trestný čin až po samotné dokonání trestného činu. Tyto fáze jsou důležité pro určení, zda a jakým způsobem bude dané jednání postihováno trestním zákoníkem. V obecné rovině zahrnují vývojová stádia přípravu, pokus a dokonání trestného činu.¹⁸⁷

V širším smyslu mezi vývojová stádia trestné činnosti řadíme pojetí myšlenky spáchat trestný čin a projev myšlenky spáchat trestný čin. Pojetí myšlenky spáchat trestný čin je prvním stadiem, které se odehrává v mysli potenciálního pachatele, kdy pouze uvažuje o možnosti spáchání trestného činu, ale ještě nepodnikl žádné konkrétní

¹⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel. § 122 [Ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 1703, marg. č. 1.

¹⁸⁵ zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů [online]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqazf6mryguwtcna>, § 2.

¹⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2357, marg. č. 26.

¹⁸⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Student (Leges). Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-044-4, str. 282.

kroky k jeho uskutečnění. Projev myšlenky spáchat trestný čin představuje další stadium, kdy pachatel začíná své úmysly vyjadřovat navenek, například verbálně či písemně. Tento projev myšlenky sám o sobě ještě není trestný, pokud není doprovázen konkrétními kroky směřujícími k přípravě nebo spáchání trestného činu. Tyto dvě stádia nemají trestněprávní význam.¹⁸⁸

2.7.1. Příprava trestného činu

Příprava trestného činu je v českém právu významným stadiem vývojové fáze trestné činnosti a jedná se o první relevantní stádium trestné činnosti. Definici přípravy a její trestnost upravuje trestní zákoník v ustanovení § 20 TZ, a to konkrétně tak, že se jedná o „*jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu*“¹⁸⁹

Příprava trestného činu je tedy obecně charakterizována jako jednání směřující k tomu, aby byl spáchán trestný čin, pokud nedošlo k jeho dokonání. Příprava zahrnuje konkrétní činnosti, které mají vést k uskutečnění trestného činu, jako je například organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků a nástrojů potřebných k jeho spáchání, spolčování, srocování, návod nebo pomoc. Trestnost přípravy umožňuje zasáhnout a trestat jednání, která by mohla vést k závažným následkům ještě předtím, než k těmto následkům skutečně dojde. Tento institut přispívá k prevenci trestné činnosti a ochraně společnosti tím, že umožňuje orgánům činným v trestním řízení zadržet pachatele již ve fázi plánování a příprav, čímž se předchází potenciálním škodám. Trestní zákoník tímto způsobem zajišťuje, že i jednání, která ještě nevedla k přímému ohrožení chráněných zájmů, ale směřují k jejich ohrožení, mohou být adekvátně postihována, a tím chrání společnost před nebezpečnými činy již v jejich zárodku. Příprava je trestná pouze tehdy, pokud to zákon výslovně stanoví, a to zejména v případech, kdy směřuje k zvlášť závažným zločinům. Dle ustanovení § 14 odst. 3 TZ,

¹⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel. § 20 [Příprava]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 449, marg. č. 5.

¹⁸⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-07]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 20.

věta za středníkem se zvláště závažným zločinem rozumí takový trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.¹⁹⁰

TZ musí zároveň stanovit, že je u daného trestného činu příprava trestná, což v případě trestného činu sexuálního nátlaku je výslovně stanoveno v ustanovení § 186 odst. 7 TZ.¹⁹¹ Pokud vezmeme v potaz horní hranici trestní sazby u trestného činu sexuálního nátlaku, tak trestnost přípravy se bude teoreticky posuzovat pouze v případě dvou ustanovení a to ustanovení § 186 odst. 5 a odst. 6 TZ.¹⁹²

Příprava trestného činu je jednáním úmyslným, což znamená, že pachatel jedná s vědomím a úmyslem spáchat konkrétní trestný čin. Aby mohla být v případě sexuálního nátlaku příprava trestná, tak musí úmysl směřovat k přitěžujícím okolnostem, které uvádí kvalifikované skutkové podstaty.¹⁹³ Pokud vezmeme v potaz tuto podmínku, nastává otázka, jak bude nazíráno na přípravu v případě ustanovení § 186 odst. 6 TZ. Hruška a Volovecký mají za to, že: „*příprava TČ sexuálního nátlaku z povahy věci možná není, neboť by se tímto jednáním sledovalo úmyslné usmrcení jiné osoby a takové jednání by bylo nezbytné právně kvalifikovat jako TČ vraždy*“¹⁹⁴ S tímto názorem se ztotožňuji, jelikož z obecných definičních znaků přípravy vyplývá, že úmysl je nutno naplnit ke všem zvláště přitěžujícím okolnostem, které jsou uvedeny v kvalifikované skutkové podstatě. V případě přípravy spáchání sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 odst. 6 TZ by musel být naplněn úmysl způsobit dané oběti smrt, což ale naplňuje znaky trestného činu vraždy dle ustanovení § 140 TZ ve stádiu přípravy. Z tohoto důvodu si myslím, že příprava trestného činu sexuálního nátlaku je možná pouze u kvalifikované skutkové podstaty dle ustanovení § 186 odst. 6 TZ.¹⁹⁵

¹⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel. § 20 [Příprava]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 449, marg. č. 5.

¹⁹¹ *Tamtéž*

¹⁹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-11]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/hledani?text=40%2F2009>, § 186.

¹⁹³ ŠÁMAL, Pavel. § 20 [Příprava]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 451, marg. č. 5.

¹⁹⁴ HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku. Trestní právo. 2010, roč. 14, č. 2, str. 7-8.

¹⁹⁵ HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku. Trestní právo. 2010, roč. 14, č. 2, str. 7-8.

Pachatel může v této fázi ještě dobrovolně upustit od dalšího jednání, ale to samo o sobě nepostačuje k tomu, aby zanikla trestní odpovědnost za přípravu. Z ustanovení § 20 odst. 3 vyplývá, že pachatel musí dobrovolně upustit od protiprávního jednání směřujícího ke spáchání zvláště závažného zločinu a zároveň musí buď odstranit nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému zákonem, anebo učinit oznámení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci v době, kdy bylo možné nebezpečí, které vzniklo přípravou zvláště závažného zločinu, ještě bez následků odstranit. Tento institut dobrovolného upuštění je zakotven v ustanovení § 20 odst. 3 TZ a má motivační charakter, protože podporuje pachatele k tomu, aby své záměry přehodnotili a upustili od dalšího protiprávního jednání.¹⁹⁶

Závěrem je nutné podotknout, že trestní odpovědnost za přípravu trestného činu nastává pouze tehdy, pokud pachatel zamýšlel trestný čin spáchat a nedošlo k jeho dokonání z důvodů nezávislých na vůli pachatele.¹⁹⁷

2.7.2. Pokus o trestný čin

Pokus o trestný čin je druhým vývojovým stádiem trestného činu, následujícím po přípravě, a je upraven v ustanovení § 21 TZ. Pokus o trestný čin nastává, když se pachatel pokusí uskutečnit trestný čin, ale z důvodů nezávislých na jeho vůli nedojde k jeho dokonání. Pokus je tedy jednání směřující k naplnění skutkové podstaty trestného činu, které však nebylo dokončeno. Na rozdíl od přípravy trestného činu, se trestnost pokusu vztahuje na všechny trestné činy, nejen na zvláště závažné zločiny.¹⁹⁸

Pro pokus je charakteristické, že pachatel již zahájil jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu, nebo naplnil některé znaky skutkové podstaty trestného činu, ale k samotnému dokonání trestného činu nedošlo, jelikož nastala určitá okolnost nebo překážka, která pachateli zabránila v dokonání trestného činu a byla nezávislá na jeho vůli. Toto jednání musí být vedeno úmyslem spáchat trestný čin, což

¹⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 20 [Příprava]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 460, marg. č. 12

¹⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 10. 12. 1968, sp. zn. 6 Tz 99/68; [vid. 2024-09-016]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3dsx3sl4zdax3uoj>.

¹⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel. § 21 [Pokus]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 478, marg. č. 1.

znamená, že pachatel si je vědom protiprávnosti svého jednání a chce ho dokonat. Pokud chybí úmysl, nemůže být jednání kvalifikováno jako pokus o trestný čin.¹⁹⁹

Pachatel je trestně odpovědný za pokus, i když nenaplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. Pro zajištění účinné ochrany zájmů chráněných trestním zákonem je nutné, aby i jednání, kterého se pachatel dopustil v úmyslu spáchat trestný čin, bylo trestné, i když nedošlo k zamýšlenému následku, jelikož pokus představuje bezprostřední nebezpečí způsobení tohoto následku.²⁰⁰

Z výkladového ustanovení § 111 TZ vyplývá, že: „*trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu...*”²⁰¹ Z ustanovení § 21 odst. 2 vyplývá, že: „*pokus trestného činu je trestný podle trestní sazby stanovené na dokonání trestný čin.*”²⁰² Z toho vyplývá, že pokus trestného činu se trestá podle trestní sazby stanovené pro dokonání trestného činu, jelikož se jedná o vývojové stádium trestné činnosti, které je nejbližší k dokonání trestného činu.

V rámci pokusu o trestný čin existuje také možnost dobrovolného upuštění od dalšího jednání. V ustanovení § 21 odst. 3 TZ je stanoveno, že pokud pachatel dobrovolně upustí od dalšího jednání vedoucího k dokonání trestného činu a odstraní nebezpečí, které vzniklo jeho dosavadním jednáním a nebo učiní oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a to v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému zákonem bylo možné bez následku ještě odstranit.²⁰³ Dobrovolným upuštěním od spáchaného trestného činu rozumíme takovou situaci, kdy pachatel z vlastní vůle a bez vnějšího tlaku přestane pokračovat v páchání trestného činu a tím zamezí jeho dokonání nebo způsobení škodlivého následku. V důsledku tohoto jednání

¹⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel. § 21 [Pokus]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 479, marg. č. 1.

²⁰⁰ *Tamtéž*, str. 482, marg. č. 2.

²⁰¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-11], Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 111

²⁰² *Tamtéž*, § 21

²⁰³ ŠÁMAL, Pavel. § 21 [Pokus]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 476.

zaniká jeho trestní odpovědnost za pokus trestného činu.²⁰⁴ O dobrovolné upuštění od dokonání trestného činu (dle ustanovení § 21 odst. 3 TZ) se může jednat například tehdy, když oběť přesvědčí pachatele, aby od svého záměru upustil.²⁰⁵ Avšak o dobrovolné upuštění nepůjde, pokud pachatel uvěří lsti oběti, že „*po dobrém to půjde lépe*“, a proto přestane v dalším jednání.²⁰⁶

Všechny základní skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku jsou složeny z vícero jednání. Dobrovolné upuštění od dokonání trestného činu podle ustanovení § 21 odst. 3, 4 vede k zániku trestní odpovědnosti za pokus trestného činu, který pachatel zamýšlel spáchat. To však nevylučuje jeho trestní odpovědnost za jiný trestný čin, jehož skutkovou podstatu již naplnil. Jedná se o tzv. kvalifikovaný pokus. Kvalifikovaným pokusem rozumíme situaci, kdy pachatel během pokusu o spáchání zamýšleného trestného činu již naplnil znaky jiného dokonání trestného činu. Za způsobený dokonání trestný čin bude dle ustanovení § 21 odst. 5 TZ pachatel trestně odpovědný. Kvalifikovaným pokusem v rámci trestného činu sexuálního nátlaku může být situace, kdy pachatel užil násilí, pohrůžku násilí nebo jiné těžké újmy, avšak od dokonání trestného činu dobrovolně upustil. Pachatel nebude odpovědný za trestný čin sexuálního nátlaku, jelikož před dokonáním trestného činu upustil a nebyla tak naplněná skutková podstata tohoto trestného činu, avšak svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty jiného trestného činu, a to konkrétně trestného činu vydírání dle ustanovení § 175 TZ, za který ponese plnou trestněprávní odpovědnost.²⁰⁷

Pokud pachatel vyhrožuje násilím, aby přinutil jinou osobu k sebeukájení, obnažování nebo podobnému jednání, ale oběť kvůli svému zdravotnímu stavu (například bezvědomí) tuto hrozbu nevnímá, jedná se pouze o pokus trestného činu

²⁰⁴ Tamtéž str. 492, marg. č. 7.

²⁰⁵ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1982, sp. zn. Tpjf 158/80; [vid. 2024-09-16]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4dex3sl4ytox3uoi#>.

²⁰⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 4. 1965, sp. zn. 2 Tz 5/65; [vid. 2024-09-16]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3dkx3sl4ztgx3uoi#>.

²⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel. § 21 [Pokus]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str 497, marg. č. 13.

sexuálního nátlaku dle ustanovení § 21 odst. 1 TZ ve spojení s ustanovením § 186 TZ, nikoliv o dokonané spáchání tohoto trestného činu dle ustanovení § 186 TZ.²⁰⁸

2.7.3. Dokonaný trestný čin

Z ustanovení § 3 odst. 4 TZ vyplývá, že: „*čin je spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat. Není rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat.*”²⁰⁹ Dokonání trestného je posuzováno objektivně - tedy trestný čin je dokonán, pokud pachatel naplnil všechny znaky trestného činu.²¹⁰

Trestný čin sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 TZ má, jak již bylo zmíněno v kapitole 3.1. tři základní skutkové podstaty. Skutková podstata dle § 186 odst. 1 alinea 1 TZ bude naplněna v momentě, kdy pachatel jiného násilím, pohrůžkou násilí, nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. V případě druhé základní skutkové podstaty dle ustanovení § 186 odst. 1 alinea 2 TZ, dojde k naplnění skutkové podstaty tehdy, pokud pachatel k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti. V případě poslední, třetí skutkové podstaty dle ustanovení § 186 odst. 2 TZ dojde k jejímu naplnění tehdy, kdy pachatel přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. V případě dokonání trestného činu sexuálního nátlaku je možné uložit trest odnětí svobody v rozsahu od šesti měsíců do čtyř let, a nebo uložit trest zákazu činnosti. Pokud dojde k naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty, je rozsah uloženého trestu mnohem vyšší.²¹¹ Z ustanovení § 53 odst. 2 TZ vyplývá, že kromě trestu odnětí svobody a trestu

²⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 7. 1978, sp. zn. 7 Tz 33/78, [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3tsx3sl4ytax3uoi>.

²⁰⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-11], Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>, § 3.

²¹⁰ GRIVNA, T. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 240.

²¹¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 2348.

zákazu činnosti je možné uložit i další alternativní tresty, a to trest domácího vězení, obecně prospěšných prací, peněžitý trest, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění a zákaz pobytu.²¹²

Pro doplnění kontextu je nutné zmínit § 163 TR, dle kterého je možné v případě trestného činu sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 odst. 1 a odst. 2 TZ, zahájit trestní stíhání (popř. v zahájeném trestním řízení pokračovat) pouze se souhlasem poškozeného.²¹³ Tento souhlas není vyžadován v případě ustanovení § 163a odst. 1 TZ, pokud byla trestným činem způsobena smrt, pokud není poškození schopn dát souhlas z důvodu duševní poruchy nebo poruchy, pro kterou byla omezena jeho svéprávnost. Dále se nevyžaduje souhlas, pokud se jedná o osobu mladší 15 let anebo pokud je z okolností zřejmé, že byl souhlas dán v tísní vyvolané výhrůzkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.²¹⁴

2.8. Souběh s jinými trestnými činy

Souběh trestných činů je pojem, který označuje situaci, kdy jedna osoba spáchá více trestných činů, které jsou projednávány a trestány v rámci jednoho trestního řízení. Tento fenomén je důležitý pro určení správné právní kvalifikace a následné trestní sazby. Existují dva základní typy souběhu: jednočinný souběh a vícečinný souběh. Jednočinný souběh nastává, když jeden skutek naplňuje znaky více trestných činů. Například pokud někdo při loupeži způsobí těžkou újmu na zdraví, může být skutek posouzen jako loupež i těžké ublížení na zdraví. V takovém případě se pachatel dopustil jednoho skutku, ale tento skutek splňuje znaky více trestných činů. Vícečinný souběh naopak znamená, že pachatel spáchal více skutků, z nichž každý je samostatným trestným činem.²¹⁵ Například pokud někdo nejprve spáchá krádež a o týden později

²¹² PÚRY, František. § 53 [Ukládání více trestů samostatně a vedle sebe]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 1020.

²¹³ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) . In: Sbírka zákonů. Beck [online právní informační systém]. [vid. 2024-09-11], Dostupné také z: Dostupné z: https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/c_h_a_p_t_e_r_v_i_e_w_-_d_o_c_u_m_e_n_t_s_e_a_m/?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugewtcmj&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search, § 163.

²¹⁴ *Tamtéž*, § 163a.

²¹⁵ BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2, str. 226 - 227.

ublíží na zdraví jiné osobě, jedná se o vícečinný souběh. Tady jde o dva různé skutky, které jsou oba trestné a každý z nich je posuzován samostatně. Při posuzování souběhu trestných činů soudy často zohledňují různé okolnosti, jako je závažnost jednotlivých činů, jejich časové a místní souvislosti a celkového kontextu jednání pachatele. Soud musí stanovit, zda jde o jednočinný nebo vícečinný souběh, a podle toho rozhodnout o trestu, který může být vyšší než trest za jednotlivý trestný čin, pokud by byly posuzovány samostatně.²¹⁶

Obecně je možné říci, že jednočinný souběh mezi trestnými činy obsaženými v hlavě třetí TZ, není vyloučen v případech, kdy byly spáchaným činem poškozeny či ohroženy různé individuální objekty. Tento princip vychází z právní teorie i judikatury, která připouští, že jeden skutek může zasáhnout více právem chráněných zájmů nebo hodnot, a tím naplnit znaky více trestných činů. Jako příklad je možné uvést situaci, kdy pachatel vykoná soulož na osobě mladší 15 let, která je současně jeho potomkem. Pachatel se dopustil nejen trestného činu pohlavního zneužití dle ustanovení § 187 odst. 1, odst. 2 TZ, ale zároveň trestného činu soulože mezi příbuznými dle § 188 TZ, a to vše v jednočinném souběhu.²¹⁷

K souběhu trestných činů naopak nemůže dojít tam, kde je porušení více objektů již vyjádřeno v kvalifikované skutkové podstatě jednoho trestného činu. To znamená, že pokud určitý skutek naplňuje kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu, která zohledňuje více aspektů protiprávního jednání, stejně není možné tento skutek posuzovat jako souběh několika trestných činů, pokud jsou tyto znaky součástí skutkové podstaty trestného činu u jiného deliktu. Například v případě znásilnění osoby mladší patnácti let podle ustanovení § 185 odst. 1, odst. 3 písm. a) TZ je jedno jednání posuzováno podle této kvalifikované skutkové podstaty, která zohledňuje jak znásilnění, tak věk oběti. Tedy, pokud někdo znásilní osobu mladší patnácti let, bude tento skutek posuzován pouze podle ustanovení § 185 odst. 1, odst. 3 písm. a) TZ, a nikoliv jako souběh s trestným činem pohlavního zneužití podle ustanovení § 187 TZ. Tento princip je důležitý pro správnou právní kvalifikaci jednání a zajišťuje, že jedno jednání není

²¹⁶ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Student (Leges). Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-044-4, str. 353.

²¹⁷ BOHUSLAV L. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 619.

trestáno dvakrát za stejné porušení různých právních norem. Právní teorie a judikatura jasně stanoví, že pokud skutková podstata jednoho trestného činu pokrývá více aspektů protiprávního jednání, nelze takové jednání kvalifikovat jako jednočinný souběh více trestných činů. To přispívá k právní jistotě a spravedlivému postihu pachatelů.²¹⁸

2.8.1. Možnosti jednočinného souběhu

V případě, že dojde k pohlavnímu zneužití osoby mladší patnácti let a pachatel při tom jedná způsobem uvedeným v ustanovení § 186 odst. 1 nebo 2 TZ není vyloučeno, aby byl skutek posouzen jako jednočinný souběh trestných činů sexuálního nátlaku podle ustanovení § 186 a pohlavního zneužití podle ustanovení § 187 TZ. To znamená, že pokud pachatel při pohlavním zneužití dítěte mladšího patnácti let zároveň jedná způsobem, který naplňuje znaky trestného činu sexuálního nátlaku (např. použije násilí nebo pohrůzku násilím, aby přiměl oběť k sexuálnímu jednání), může být jeho jednání posuzováno jako souběh obou těchto trestných činů.²¹⁹ Vyplývá tak i z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 10. 1979, vedeného pod sp. zn. 1 Tz 51/79. Toto rozhodnutí se týkalo jednání obviněného, který zneužil svého postavení a zneužil osobu mladší než patnáct let, která byla pod jeho dohledem nucena k opakovaným pohlavním stykům. Toto jednání pokračovalo i po dosažení patnáctého roku věku této osoby. Tento případ naplňuje znaky dvou trestných činů a to trestného činu pohlavního zneužití dle ustanovení § 187 TZ a trestného činu sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 TZ.²²⁰ Jednání pachatele naplňuje skutkovou podstatu obou těchto trestných činů v reálném souběhu, což znamená, že jsou páchany souběžně a každý z těchto činů je hodnocen samostatně, ale zároveň společně tvoří komplexní protiprávní jednání. Pouze v těchto případech není trestný čin sexuálního nátlaku konsumován trestným činem pohlavního zneužití.²²¹

²¹⁸ ŠČERBA, F. In: JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Student (Leges). Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-044-4, str. 602.

²¹⁹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 2358, marg. č. 28.

²²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 19. 10. 1979, sp. zn. 1 Tz 51/79. [vid. 2024-09-16]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4dax3sl4zdkx3uoi>

²²¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 2359.

Zákon nevylučuje ani jednočinný souběh trestného činu sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 TZ a trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie dle ustanovení § 193 TZ. Stejně tak není vyloučen jednočinný souběh trestného činu sexuálního nátlaku s trestným činem svádění k pohlavnímu styku dle ustanovení § 202 TZ. Jednočinný souběh trestného činu sexuálního nátlaku dle § 186 s trestným činem ohrožování výchovy dítěte podle ustanovení § 201 TZ je taktéž možný. Výjimku by tvořila situace, ve které by bylo dítě sexuálními útoky pachatele týráno. Pak by tento souběh nebyl možný a čin by byl kvalifikován pouze jako sexuální nátlak.²²²

Ani jednočinný souběh trestného činu sexuálního nátlaku dle ustanovení § 186 TZ a trestného činu ublížení na zdraví dle ustanovení § 146 odst. 1 TZ, není vyloučený. Vyplývá tak z judikatury Nejvyššího soudu ČSR ze dne 5. 5. 1980, vedeného pod sp. zn. 7 TZ 2/80, ze kterého vyplývá, že právní teorie a praxe uznávají, že není vyloučeno, aby jednání, které naplňuje skutkovou podstatu trestného činu sexuálního nátlaku, současně naplňovalo i skutkovou podstatu trestného činu ublížení na zdraví. To znamená, že pokud pachatel svým jednáním naplní znaky obou těchto trestných činů, může být trestně odpovědný za oba činy současně.²²³ Vyloučený není ani jednočinný souběh sexuálního nátlaku s trestným činem vraždy dle ustanovení § 140 TZ.²²⁴

2.8.2. Vyloučení jednočinného souběhu

Trestný čin sexuálního nátlaku podle ustanovení § 186 TZ je považován za subsidiární vůči ustanovení o trestném činu znásilnění podle ustanovení § 185 TZ. Tedy jednání, které naplňuje znaky znásilnění, již nemůže být zároveň považováno za sexuální nátlak.

Sexuální nátlak je ve vztahu speciality k trestným činům omezování osobní svobody podle ustanovení § 171 TZ a vydírání podle ustanovení § 175 TZ. U těchto trestných činů je jednočinný souběh taktéž vyloučen. Tuto skutečnost potvrzuje

²²² *Tamtéž*, str. 2358, marg. č. 28.

²²³ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 5. 5. 1980, sp. zn. 7 Tz 2/80. [vid. 2024-09-16] . Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4dax3sl42tmx3uoi>

²²⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2358, marg. č. 28.

přiměřeně judikatura, a to například Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 12. 1963, vedeného pod sp. zn. 8 Tz 80/63.²²⁵

Dále je sexuální nátlak dle ustanovení § 186 odst. 1, 5 písm. b) speciální ve vztahu k trestnému činu těžkého ublížení na zdraví podle § 145, a proto není jejich jednočinný souběh možný.

Jednočinný souběh trestného činu sexuálního nátlaku dle § 186 odst. 1 alinea 1 TZ s trestným činem nebezpečného vyhrožování dle ustanovení § 353 TZ bývá obvykle vyloučen, protože pachatel svou výhrůžku naplní samotným činem sexuálního nátlaku, což vede k faktické konsumpci.²²⁶

Možnost jednočinného souběhu trestného činu sexuálního nátlaku podle § 186 TZ s trestným činem ohrožování výchovy dítěte dle ustanovení § 201 TZ je sice daná. Nicméně, pokud by dítě trpělo sexuálním týráním ze strany pachatele, souběh by nebyl akceptován a čin by byl posuzován pouze jako sexuální nátlak.²²⁷

2.9. Novela zákona č. 40/2009 Sb., účinná od 1. 1. 2025

Dne 19. června 2024 vstoupil v platnost zákon č. 166/2024 Sb., který mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Účinnost tohoto zákona je stanovena na 1. ledna 2025.²²⁸ Tato novela zásadně dopadá na podobu trestných činů v sexuální oblasti, jelikož mění pojetí sexuálních trestných činů a redefinuje současnou právní úpravu.

V tradičním pojetí trestných činů proti lidské důstojnosti, zejména u znásilnění, byla v centru pozornosti pachatelova násilná činnost nebo hrozba násilí. Novější reformy však kladou důraz na vůli oběti a její právo odmítnout sexuální jednání, čímž se moderní přístup zaměřuje na souhlas jako klíčový prvek sexuálních trestných činů, což se v posledních desetiletích prosazuje v Severní Americe a Evropě. Lze tedy shrnout, že

²²⁵ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, str. 2358, marg. č. 28.

²²⁶ *Tamtéž.*

²²⁷ *Tamtéž.*

²²⁸ Zákon č. 166/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, [vid. 2024-09-11]. Dostupné z <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgi2f6mjwgywta&groupIndex=0&rowIndex=0#>

zatímco v minulosti byla trestněprávní ochrana obětí sexuálního násilí poskytována pouze při donucení násilím či jeho hrozbou, dnes v mnoha evropských zemích (od 1. 1. 2025 i v České republice) postačuje k trestnosti takového jednání už jen nerespektování práva oběti na sexuální sebeurčení a její sexuální autonomie.²²⁹

Před zavedením nových skutkových podstat sexuálních trestných činů je vhodné zvážit existující modely, které se soustředí na vůli oběti odmítající sexuální jednání. První model (např. švédská právní úprava) staví na vnitřní vůli oběti, kde stačí prokázat, že oběť sexuální jednání nechtěla, aniž by musela svůj nesouhlas vyjádřit navenek. Druhý a třetí model požadují komunikaci vůle navenek. Druhý model (např. španělská právní úprava) vyžaduje výslovný souhlas „*pouze ANO znamená ANO*“, zatímco třetí model (např. německá právní úprava) stačí s komunikovaným nesouhlasem „*NE znamená NE*“. Klíčové bylo, aby zákonodárce zvolil jasný model a formuloval zákonné ustanovení tak, aby bylo srozumitelné i laické veřejnosti. Příkladem může být německý přístup s formulací „*proti zjevné vůli*“. Důvodová zpráva sice může poskytnout výkladové vodítko, ale nemůže nahradit jednoznačnou a přesnou formulaci zákona, která zajistí jeho správnou aplikaci v praxi. Současná česká právní úprava se přiklonila k modelu „*NE znamená NE*“, který klade důraz na jasně vyjádřený nesouhlas oběti v situacích sexuálního jednání.²³⁰

Nová úprava trestního práva upouští u trestných činů znásilnění a sexuálního nátlaku od podmínky použití násilí či pohrůžky ve prospěch jasně vyjádřeného nesouhlasu se sexuálním jednáním ze strany oběti § 185 odst. 1 TZ; § 185a odst. 1 TZ. Zároveň dochází k přesnější a systematické kategorizaci různých forem nedovoleného sexuálního jednání, které jsou zařazeny pod samostatné skutkové podstaty příslušných trestných činů, jako jsou znásilnění dle § 185 TZ, sexuální útok dle § 185a TZ, sexuální nátlak dle § 186 TZ a modifikovaný trestný čin pohlavního zneužívání dle § 187 TZ.²³¹

²²⁹ VÁLKOVÁ, Helena. „Redefinice“ znásilnění aneb nová právní úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. *Trestněprávní revue*, 2024, č. 3, s. 125-131. [vid. 2024-09-11]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgrpxi4s7gnpxgxzrgi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>, str. 125.

²³⁰ *Tamtéž*, str. 126.

²³¹ MIŠŮR, Peter. Novela trestního zákoníku, upravující skutkovou podstatu trestného činu znásilnění, vstoupila v platnost. *Ius Focus*, 24. 7. 2024. [vid. 2024-09-11]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgrpwszs7gi2di&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

Jednou z hlavních novinek je redefinice trestného činu znásilnění, která je založena na absenci souhlasu oběti, nikoliv na použití násilí či pohrůžky jeho použitím. Nově postačí, pokud oběť navenek projeví svou nesouhlasnou vůli – ať už verbálně, nebo neverbálně, například gesty, pláčem nebo obranným postojem. Další významnou změnou je rozdělení sexuálních trestných činů podle závažnosti, kdy trestný čin znásilnění zahrnuje pouze případy soulože a jiného pohlavního styku provedeného obdobným způsobem, zejména penetrací. Méně závažné sexuální praktiky nepenetrační povahy, které zasahují do sexuální integrity oběti, ale nejsou tak závažné jako znásilnění, jsou nově zařazeny pod samostatný trestný čin sexuálního útoku. Tímto rozdělením se právní úprava snaží přesněji kategorizovat různé druhy sexuálního násilí podle jejich závažnosti.²³²

S tímto rozlišením přichází také zpřísnění trestů za znásilnění. Trestní sazby za znásilnění dítěte, znásilnění se zbraní nebo znásilnění na osobě omezené na svobodě byly zvýšeny na 3 až 12 let odnětí svobody. Pokud znásilnění vede k těhotenství oběti nebo k těžké újmě na zdraví, například posttraumatické stresové poruše, může být pachatel potrestán trestem odnětí svobody až na 15 let. Tento přísnější přístup má posílit ochranu těch nejzranitelnějších skupin, jako jsou děti, těhotné ženy a osoby ve výkonu trestu nebo v zařízeních s omezením osobní svobody. Nově zavedený trestný čin sexuálního útoku zahrnuje sexuální praktiky nepenetrační povahy, které mají méně invazivní charakter, ale přesto představují závažný zásah do sexuální integrity oběti. Tresty za tento trestný čin se zpřísnují, pokud je spáchán na dítěti nebo pokud je pachatel při činu ozbrojen. Tyto méně závažné formy sexuálního útoku zahrnují například osahávání, tření genitálií nebo prsou, líbání intimních oblastí nebo jiná sexuální jednání, která nevedou k penetraci, ale narušují sexuální autonomii oběti.²³³

Změny se dotkly také trestného činu sexuálního nátlaku, který se zaměřuje na případy, kdy pachatel zneužívá závislosti, důvěry nebo tísně oběti, aniž by použil přímé násilí. Trestný čin sexuálního nátlaku se nyní vztahuje také na děti ve věku 12 až 15 let,

²³² VÁLKOVÁ, Helena. „Redefinice“ znásilnění aneb nová právní úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. *Trestněprávní revue*, 2024, č. 3, s. 125-131. [vid. 2024-09-11]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.cz/proxy.iscun.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgrpxi4s7gnpxgxzrgi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>, str. 126.

²³³ *Tamtéž*, str. 129.

pokud nedošlo k penetraci. U dětí mladších 12 let je pak každý takový čin považován za znásilnění nebo sexuální útok, neboť jsou vždy považovány za bezbranné. Výrazně se zpřísňují tresty za sexuální trestné činy spáchané na dětech mladších 15 let, které jsou považovány za zvlášť zranitelnou skupinu. Trestné činy spáchané na dětech do 12 let budou vždy posuzovány jako znásilnění nebo sexuální útok, zatímco u dětí ve věku 12 až 15 let mohou být tyto činy klasifikovány jako sexuální nátlak, pokud nedošlo k penetraci. Zákonodárci se tak snaží zvýšit ochranu dětí a zajistit, že budou všechny závažné formy sexuálního násilí proti dětem odpovídajícím způsobem postihovány.²³⁴

Celkově tato reforma posiluje ochranu sexuální autonomie a zvyšuje tresty za sexuální trestné činy, zejména ty spáchané na zranitelných skupinách, jako jsou děti, těhotné ženy a osoby ve věznicích či jiných zařízeních s omezenou osobní svobodou. Zavedením nové kategorizace trestných činů, která lépe odpovídá závažnosti sexuálního násilí, je kladen důraz na respekt k tělesné integritě obětí a na jejich právo na svobodný souhlas v každé sexuální interakci.²³⁵

2.10. Úvahy de lege ferenda

Po listopadu 1989 došlo k výrazné změně v úpravě sexuálních trestných činů. Poslední rekodifikace trestního práva je přehledně zařadila do samostatné třetí hlavy, nazvané "*Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti*," což je pozitivní změna oproti minulosti. I přes tento pokrok obsahuje současná úprava (*de lege lata*) určité nedostatky. Tato kapitola se proto zaměřuje na možné budoucí změny a zlepšení právní úpravy těchto činů (*de lege ferenda*).

Jedním z problémů současné právní úpravy sexuálních trestných činů je nejednoznačnost některých pojmů, které jsou pro správnou interpretaci zákona často klíčové. Tyto pojmy mohou vést k rozdílným výkladům a komplikacím při jejich aplikaci v praxi. Příkladem mohou být formulace jako „jiný způsob pohlavního zneužití“ u trestného činu pohlavního zneužití, nebo „jiné srovnatelné chování“ v

²³⁴ VÁLKOVÁ, Helena. „Redefinice“ znásilnění aneb nová právní úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. *Trestněprávní revue*, 2024, č. 3, s. 125-131. [vid. 2024-09-11]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.iscuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgrpxi4s7gnpxgxzrgi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>, str. 130.

²³⁵ *Tamtéž*.

kontextu sexuálního nátlaku. Dalším příkladem je pojem „jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží,” který se objevuje u trestného činu znásilnění. Nejasnosti těchto výrazů mohou způsobit problémy při vyšetřování a soudním řízení, jelikož nejsou vždy jednoznačně definovány, což ponechává prostor pro různou interpretaci. Z tohoto důvodu je žádoucí, aby byla tato terminologie zpřesněna a zákon byl jednoznačnější, čímž by se předešlo nejasnostem v právní praxi. Domnívám se, že by bylo vhodné zpřesnit nejasně formulované pojmy, a to buď jejich úpravou zákonodárcem, nebo přidáním přesnější definice do obecné části trestního zákoníku. Ačkoli si uvědomuji, že tento druhý přístup může vést k větší kazuističnosti v trestním právu, považuji jej z hlediska právní jistoty a předvídatelnosti za lepší než ponechat interpretaci zcela na judikatuře. I samotná soudní praxe má obtíže s výkladem těchto pojmů a proces dosažení jednoznačného závěru bývá zdlouhavý, přičemž se často čeká na stanovisko Nejvyššího soudu ČR.

Další otázkou je, co přinese novela trestního zákoníku, účinná od 1. 1. 2025. Již při vyčlenění trestného činu sexuálního nátlaku, jakožto samostatného trestného činu se diskutovalo, zda je to vůbec nutné. Je zcela evidentní, že zavedením tohoto trestného činu se pokryla část kriminality, kterou trestný čin znásilnění do té doby nepokrýval ale například Ščerba²³⁶ k tomu to uvádí: „Přestože lze pozitivně hodnotit, že zákonodárce přistoupil prostřednictvím trestného činu sexuálního nátlaku k trestnímu postihu některých dalších forem sexuálních útoků, například k tak zvanému sexuálnímu harašení, na druhé straně výše uvedené problémy související s podobností skutkové podstaty znásilnění a skutkových podstat sexuálního nátlaku nepřispívají k přehlednosti právní úpravy. Rozdělení postihu podobných sexuálních útoků na dva různé trestné činy nepředstavuje žádný přínos pro kvalitu ochrany daných zájmů.” Novelou bude přidán ještě trestný čin sexuálního útoku a je otázkou, zda se nevyskytne stejný problém, jako při zavedení trestného činu sexuálního nátlaku.

Všeobecně hodnotím i novelu trestního zákoníku relativně pozitivně. Nicméně klíčovým aspektem podle mého názoru bude to, jak se s touto změnou vypořádá soudní praxe a zda je na její implementaci dostatečně připravena.

²³⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné : obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 609.

Jsem přesvědčena, že zavedení trestného činu sexuálního nátlaku do trestního zákoníku bylo správné a přínosné. Tento trestný čin vhodně doplňuje znásilnění, protože umožňuje postihnout sexuální jednání, která nelze kvalifikovat jako znásilnění, čímž zvyšuje ochranu obětí před sexuálními útoky. Nesmíme však jako společnost polevit v úsilí a je nutné reagovat na společenský vývoj a postupně upravovat trestní právo týkající se sexuálních trestných činů, aby efektivněji chránilo potenciální oběti sexuálních útoků.

3. Komparace sexuálních trestných činů

Relativně nově zařazený trestný čin sexuálního nátlaku (§ 186 TZ) v trestním zákoníku má za cíl posílit ochranu svobody rozhodování v oblasti pohlavních vztahů a zároveň přispět k větší ochraně lidské důstojnosti v sexuální sféře. Jeho význam spočívá především v doplnění trestných činů znásilnění (§ 185 TZ) a pohlavního zneužití (§ 187 TZ) a v rozšíření ochrany proti dalším, méně závažným formám sexuálního zneužívání. Tento krok má za cíl zvýšit ochranu potenciálních obětí, zejména žen a dětí.

Zákonodárce při zavádění tohoto ustanovení rovněž usiloval o naplnění závazků, které vyplývají z členství České republiky v Evropské unii a Radě Evropy. Začleněním došlo k implementaci rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii, konkrétně v souladu s článkem 2 písm. c) i) a iii) a článkem 5 odst. 1, 2 písm. a), c). Zároveň tento krok naplňuje požadavky návrhu Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním /PC-ES (2007) 6 E FIN/²³⁷. Tímto způsobem se Česká republika snaží zajistit, aby český právní rámec odpovídal mezinárodním standardům a efektivně reagoval na problematiku sexuálního násilí.

Trestný čin sexuálního nátlaku má za cíl posílit ochranu obětí sexuálních útoků, které se ocitají v situacích, kdy sice nedochází k fyzickému pohlavnímu kontaktu s pachatelem, ale jsou vystaveny manipulativnímu chování. Pachatel nutí oběti, aby prostřednictvím svých těl a prováděných sexuálních úkonů, či obnažováním svých těl, vyvolávaly erotické vzrušení. Ačkoliv se pachatel na tomto sexuálním jednání přímo nepodílí, po donucení oběti pouze přihlíží a tímto způsobem dosahuje svého sexuálního vzrušení. Tento aspekt trestného činu sexuálního nátlaku je klíčový pro jeho definici a rozpoznání, neboť se soustředí na psychologické a emocionální aspekty nátlaku, který oběti zažívají.²³⁸

Popis a objasnění vzájemného vztahu všech tří uvedených trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti není zcela jednoduché, protože se jejich znaky často

²³⁷ VLÁDA ČR. Důvodová zpráva - Vládní návrh na vydání zákona, trestní zákoník. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2013. Sněmovní tisk 410/0, 5. volební období. [vid. 2024-09-09] Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=410&ct1=0>, str. 265.

²³⁸ VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. Právní rádce. 2010, roč. 18, č. 12, str. 51 (V).

prolínají. Klíčové rozlišení spočívá v různých kombinacích typu sexuální aktivity, způsobu či prostředku, jimiž je této aktivity dosaženo, a také v věku oběti.²³⁹

Dle Gřivny²⁴⁰ není snadné vztah mezi trestnými činy znásilnění, pohlavního zneužití a sexuálního nátlaku vysvětlit, protože se svými znaky vzájemně prolínají. Rozdíl spočívá v odlišné kombinaci druhu sexuální aktivity, způsobu jejího dosažení nebo použitých prostředků a/nebo věku oběti. Vytvořil proto schéma (viz Příloha 1) , které dané vztahy popisuje a podřazuje pod jednotlivá zákonná ustanovení. Není však možné se tabulkou řídit ve všech případech. Tabulka představuje pouze zjednodušené schéma a není možné přihlédnout ke všem modalitám.

V následujících podkapitolách se zaměřím na podrobné vysvětlení vzájemných vztahů mezi jednotlivými výše zmíněnými ustanoveními. Budu se snažit objasnit, jak se tato ustanovení vzájemně prolínají, v čem spočívají jejich podobnosti, a zároveň se pokusím zdůraznit klíčové rozdíly, které mezi nimi existují.

3.1. Znásilnění

Trestné činy znásilnění a sexuálního nátlaku jsou si velmi blízké jak ve způsobu, jakým jsou páčány (zejména v případě znásilnění a sexuálního nátlaku podle první skutkové podstaty v § 186 odst. 1 TrZ), tak i v míře zásahu do soukromí oběti (zejména podle druhé skutkové podstaty uvedené v § 186 odst. 2 TrZ).²⁴¹

Úprava trestného činu sexuálního nátlaku podle § 186 TZ má subsidiární povahu ve vztahu k trestnému činu znásilnění podle § 185 TZ. Hlavní rozdíl mezi těmito činy spočívá v jednání pachatele – závažnější útoky na chráněné zájmy řeší trestný čin znásilnění, zatímco méně závažné skutky spadají pod skutkovou podstatu sexuálního nátlaku.²⁴² Jak již bylo uvedeno, prostředky, které pachatel používá k donucení či přinucení oběti v případě trestných činů podle § 185 odst. 1 TZ (znásilnění) a § 186

²³⁹ GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. Bulletin advokacie. 2009, roč. 8, č. 10, str. 69.

²⁴⁰ *Tamtéž* str. 67-72.

²⁴¹ ŠČERBA, Filip. Český trestní zákoník si zaslouží revizi kvalifikovaných skutkových podstat. Trestněprávní revue, 2023, č. 3, s. 125-132, str. 126.

²⁴² BOHUSLAV L. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 620.

odst. 1 TZ (sexuální nátlak), jsou obdobné. Shodně se jedná o různé formy nátlaku, hrozeb či zneužití bezbrannosti oběti. Rozdíl však spočívá v povaze jednání, které pachatel od oběti požaduje. V případě znásilnění usiluje pachatel o vykonání pohlavního styku s obětí, zatímco u sexuálního nátlaku se pachatel spokojí s tím, že oběť před ním bude vykonávat sexuální úkony, jako je sebeukájení, obnažování nebo jiná srovnatelná činnost. Na rozdíl od znásilnění zde pachatel s obětí z pravidla nepřichází do přímého fyzického kontaktu, což je zásadním rozdílem mezi oběma trestnými činy.²⁴³

Avšak i odborná veřejnost poukazuje na možné problémy při rozlišení trestných činů znásilnění a sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 TZ, které mohou vzniknout v určitých specifických situacích. Tyto problémy pramení z přílišné složitosti a detailnosti naší právní úpravy. Jedním z příkladů je situace, kdy pachatel, který je nadřízeným, usiluje o pohlavní styk se svým podřízeným a používá k tomu hrozbu (byť konkludentně) těžkou újmou, například vyhazovem z práce. V takovém případě by se jednalo o trestný čin znásilnění. Na druhou stranu, pokud pachatel pouze zneužívá svého postavení a spoléhá na svou nadřízenou pozici, čímž vyvíjí nepřímý tlak na oběť, aniž by explicitně hrozil vážnou újmou, jednalo by se o trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 TZ. Rozlišení mezi těmito dvěma skutky závisí tedy na povaze prostředků, kterými pachatel dosahuje svého cíle, a na míře hrozby, kterou vyvíjí na oběť.²⁴⁴

Dle předchozího příkladu je zjevné, že rozlišení znásilnění a sexuálního nátlaku může být někdy poměrně obtížné. Právní kvalifikace závisí na konkrétním jednání pachatele a na způsobu, jakým k sexuálnímu chování oběť donutí. Jak uvádí Ščerba²⁴⁵, lze rozlišit čtyři základní situace, které se liší povahou pohlavního styku a způsobem donucení. V první situaci pachatel násilím, pohrůžkou násilí nebo jiné těžké újmy přinutí oběť k pohlavnímu styku, který však není proveden způsobem srovnatelným se

²⁴³ ŠČERBA, F. In: JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Student (Leges). Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-044-4, s. 608.

²⁴⁴ *Tamtéž*, s. 609.

²⁴⁵ ŠČERBA, Filip. Přípravovaná právní úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. In: BURDA, Eduard (ed.). Mířníky práva v stredoeurópskom priestore 2008: zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov konanej v dňoch 3.-5.4. 2008 v priestoroch ÚZ NR SR, Častá-Papiernička. Sympóziá, kolokviá, konferencie. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2008. ISBN 9788071602712. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 8 Tdo 407/2007-I, s. 815-816.

souloží. Nejedná se přitom o donucení k pohlavnímu sebeukájení či obnažování. Tento typ útoku může zahrnovat osahávání prsou nebo genitálií. V některých případech pachatel zneužije bezbrannosti oběti. V takových situacích se bude jednat o trestný čin znásilnění podle základní skutkové podstaty uvedené v § 185 odst. 1 TZ. Druhá situace nastává, pokud pachatel násilím, pohrůzkou násilí či jiné těžké újmy donutí oběť k souloží nebo jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží, jako je například orální či anální sex. Opět může pachatel využít bezbrannosti oběti. Takové jednání bude kvalifikováno jako trestný čin znásilnění podle § 185 odst. 2 písm. a) TZ, případně i podle základních skutkových podstat. Třetí situace se týká případů, kdy pachatel násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy donutí oběť k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, přičemž zůstává vůči oběti pasivní. Pokud by došlo k přímému fyzickému kontaktu pachatele s obětí, jednalo by se pravděpodobně o znásilnění. V případě, že pachatel zůstane pasivní, jedná se o trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1 TZ. Ve čtvrté situaci pachatel nepoužívá násilí ani pohrůžky, ale zneužívá závislosti oběti nebo svého postavení a s tím spojené důvěryhodnosti či vlivu. Tímto způsobem oběť přiměje k pohlavnímu styku, pohlavnímu sebeukájení, obnažování či jinému srovnatelnému chování. V takových případech jde o trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 TZ.

Trestné činy znásilnění (§ 185 TZ) a pohlavního zneužití (§ 187 TZ) se v mnohém podobají, zejména v tom, že při nich dochází k souloží nebo jinému pohlavnímu styku, avšak zásadně se liší v předmětu útoku a způsobu jeho provedení. Zatímco oběti trestného činu znásilnění může být jakákoliv fyzická osoba, u pohlavního zneužití jde výhradně o dítě mladší patnácti let, bez ohledu na jeho pohlaví, psychickou či fyzickou vyspělost, předchozí zkušenosti s pohlavním stykem nebo povědomí o sexuálních otázkách. Dalším rozdílem je, že u znásilnění pachatel používá násilí, pohrůžky násilí, pohrůžky jiné těžké újmy nebo zneužívá bezbrannosti oběti, aby ji donutil k pohlavnímu styku. Naproti tomu u pohlavního zneužití k takovému donucení nedochází – oběť, tedy dítě mladší patnácti let, často jedná dobrovolně, a přesto je zákonem chráněna bez ohledu na svou vůli nebo aktivitu. U pohlavního zneužití není podstatné, zda dítě k pohlavnímu aktu svolilo, zda iniciativa vzešla od něj, nebo zda

existuje mezi pachatelem a obětí citová vazba. Cílem právní úpravy je chránit mravní a tělesný vývoj dětí, a to i proti jejich vlastní vůli.²⁴⁶

3.2. Pohlavní zneužití

Mezi trestnými činy sexuálního nátlaku dle § 186 TZ a pohlavního zneužití dle § 187 TZ lze nalézt jak významné rozdíly, tak i určité prvky podobnosti. Nejzásadnějším rozdílem je předmět útoku. Trestný čin sexuálního nátlaku lze spáchat na jakékoli fyzické osobě starší patnácti let, zatímco pohlavní zneužití se vztahuje výhradně na děti mladší patnácti let. Je přitom irelevantní, jak je dítě psychicky či fyzicky vyspělé, zda má zkušenosti s pohlavním stykem či znalosti o sexuálním životě, a stejně tak nezáleží na tom, zda ke zneužití dalo souhlas nebo zda iniciativa vzešla od něj. Tyto okolnosti jsou relevantní až při soudním hodnocení závažnosti a povahy spáchaného činu.²⁴⁷

Rozdíly mezi trestnými činy pohlavního zneužití a sexuálního nátlaku z hlediska jednání pachatele jsou podle Hrušky a Voleveckého komplikovanější na přesné vymezení. U pohlavního zneužití je nezbytné, aby pachatel vykonal na oběti soulož nebo ji jiným způsobem pohlavně zneužil, což podle judikatury znamená intenzivnější zásah do pohlavní sféry poškozeného, jako je například orální sex či osahávání genitálií. Naopak jednání u trestného činu sexuálního nátlaku (§ 186 odst. 2 TZ) je definováno širším způsobem – zahrnuje přiměření oběti k pohlavnímu styku, sebeukájení, obnažování či jinému srovnatelnému chování.²⁴⁸ Trestný čin pohlavního zneužití nezahrnuje pohlavní sebeukájení oběti, její obnažování či jiné obdobné chování, neboť tato jednání nelze podřadit pod pojem „jiné pohlavní zneužití“ s ohledem na jejich povahu. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 8 Tdo 402/2016-34, vyplývá, že není podmínkou pro naplnění skutkové podstaty trestného činu zneužití dítěte nutné, aby došlo k fyzickému narušení tělesné integrity oběti. Rovněž není rozhodující, zda dítě mladší patnácti let se souhlasí s takovým jednáním či nikoliv. Násilí, pohrůžka

²⁴⁶ VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Právní rádce*. 2010, roč. 18, č. 12, str. 52 a 53 (VI a VII).

²⁴⁷ BOHUSLAV L. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7, str. 624.

²⁴⁸ HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku. *Trestní právo*. 2010, roč. 14, č. 2, str. 9.

násilí nebo jiná forma donucení nejsou předpokladem (jinak by šlo o trestný čin znásilnění podle § 185). K naplnění skutkové podstaty postačuje i krátkodobý fyzický kontakt, jako je osahávání genitálií nebo jiných intimních částí těla přes oděv. Zároveň však pachatel musí být vědom toho, že jeho jednání směřuje vůči dítěti mladšímu patnácti let.²⁴⁹

Jedním z klíčových znaků pro rozlišení mezi trestným činem sexuálního nátlaku a pohlavního zneužití je prvek „*přiměje*“. Tento pojem označuje jakýkoli způsob přinucení, s výjimkou případů, kdy pachatel použije násilí, hrozbu násilí či hrozbu jiné závažné újmy. V kontextu sexuálního nátlaku je tento znak obligatorním prvkem skutkové podstaty trestného činu, zatímco u trestného činu pohlavního zneužití tento znak zcela chybí. Při sexuálním nátlaku pachatel přiměje oběť k pohlavnímu styku, pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. Pokud tento znak není naplněn, nelze jednání kvalifikovat jako trestný čin sexuálního nátlaku. Skutečnost, že tento znak u pohlavního zneužití chybí, představuje významný rozlišovací prvek mezi těmito dvěma skutkovými podstatami.²⁵⁰

Dalším rozdílem oproti sexuálnímu nátlaku je, že u základní skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužití není vyžadováno vzájemné postavení pachatele a oběti. Naopak, pokud by takový vztah mezi pachatelem a obětí existoval, naplnila by se skutková podstata podle § 186 odst. 2 TZ. V případě pohlavního zneužití je však existence tohoto vztahu považována za zvlášť přitěžující okolnost podle § 187 odst. 2 TZ.²⁵¹

Rozlišení mezi trestnými činy sexuálního nátlaku a pohlavního zneužití není vždy jednoznačné a závisí na několika klíčových aspektech. Podle Hrušky a Voleveckého²⁵² lze rozlišit čtyři základní situace, které tyto činy od sebe odlišují. První situace nastává, pokud pachatel přiměje osobu starší osmnácti let k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužitím

²⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 8 Tdo 402/2016-34. [online]. [vid. 2024-09-22]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwenbwheytens7nzzq>

²⁵⁰ HRUŠKA, Jirí; VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku. Trestní právo. 2010, roč. 14, č. 2, str. 9.

²⁵¹ *Tamtéž.*

²⁵² *Tamtéž.*

její závislosti, svého postavení nebo důvěryhodnosti. V takovém případě se jedná o trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 trestního zákoníku (dále jen TZ). Druhá situace je obdobná první, avšak obětí je osoba mladší osmnácti let, ale starší patnácti let. Pachatel přiměje tuto osobu k výše uvedeným sexuálním aktivitám. Tento čin je rovněž klasifikován jako trestný čin sexuálního nátlaku dle § 186 odst. 2 a odst. 3 písm. a) TZ. Třetí situace nastává, pokud pachatel vykoná soulož s osobou mladší patnácti let nebo ji jiným způsobem pohlavně zneužije. Toto pohlavní zneužití může být buď dobrovolné ze strany oběti, nebo pachatel zneužije její závislosti či svého postavení k tomu, aby oběť k těmto aktivitám přiměl. Tento případ se kvalifikuje jako trestný čin pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1 nebo 2 TZ. Čtvrtá situace se podobá první i druhé, ale týká se osoby mladší patnácti let, kterou pachatel přiměje k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování (nikoliv však k souloži). Opět zde pachatel využívá závislosti oběti nebo svého postavení. Tato situace se kvalifikuje jako trestný čin sexuálního nátlaku dle § 186 odst. 2 a odst. 3 písm. a) TZ.

Hruška a Volevecký²⁵³ dále uvádějí, že druhá a čtvrtá situace jsou variantami té první, přičemž první situace podle jejich výkladu je v zásadě totožná se čtvrtou situací popsanou Šcerbou. Na základě toho lze podle některých autorů rozlišovat šest modelových situací, ve kterých nejčastěji dochází k sexuálním trestným činům, přičemž každá z těchto situací může mít různé varianty. První modelová situace představuje trestný čin znásilnění, kdy pachatel donutí oběť (násilím, hrozbou násilí nebo hrozbou jiné těžké újmy) k souloži nebo k jinému pohlavnímu styku srovnatelnému se souloží, nebo využije její bezbrannosti. Pokud je obětí dospělá osoba, čin se kvalifikuje podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a) TZ, zatímco u dítěte staršího patnácti let podle § 185 odst. 2 písm. b), a u dítěte mladšího patnácti let podle § 185 odst. 3 písm. a) TZ. Druhá modelová situace se týká také trestného činu znásilnění, avšak pachatel v tomto případě donutí oběť k pohlavnímu styku, který není souloží ani obdobným aktem. Trestní kvalifikace je závislá na věku oběti, obdobně jako v první modelové situaci, a spadá pod § 185 TZ. Třetí modelová situace představuje sexuální nátlak, kdy pachatel násilím, hrozbou násilí nebo zneužitím bezbrannosti přiměje oběť k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. Tento čin se kvalifikuje

²⁵³ HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku. Trestní právo. 2010, roč. 14, č. 2, str. 9.

dle ustanovení § 186 odst. 1 TZ, a pokud je obětí dítě mladší patnácti let, použije se kvalifikace dle odst. 3 písm. a) nebo odst. 5 písm. a) TZ. Čtvrtá modelová situace zahrnuje sexuální nátlak, kdy pachatel přiměje oběť k sexuálním aktivitám zneužitím její závislosti či svého postavení. Právní kvalifikace se zde řídí § 186 odst. 2 TZ, přičemž v případě dítěte se použije § 186 odst. 3 písm. a) TZ. Pátá modelová situace popisuje pohlavní zneužití dítěte mladšího patnácti let, kdy pachatel přiměje oběť k souloži nebo jinému pohlavnímu zneužití. Tato situace je kvalifikována dle ustanovení § 187 odst. 2 TZ. Šestá modelová situace popisuje pohlavní zneužití dítěte mladšího patnácti let, kdy oběť dobrovolně souhlasí nebo aktivně spolupracuje. Tato situace je kvalifikována jako trestný čin pohlavního zneužití podle ustanovení § 187 odst. 1 TZ. Těchto šest modelových situací poskytuje rámec pro identifikaci nejčastějších případů sexuálních trestných činů, přičemž každá z nich má specifické varianty v závislosti na použití násilí, věku oběti a typu sexuální aktivity.

3.3. Nebezpečné vyhrožování

Trestný čin nebezpečného vyhrožování podle ustanovení § 353 TZ a trestný čin sexuálního nátlaku podle ustanovení § 186 odst. 1 TZ se odlišují podle účelu pohrůžky. Pokud pachatel použije pohrůžku usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou závažnou újmou jako prostředek k donucení k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo obdobnému chování, nejde o nebezpečné vyhrožování podle § 353 TZ, ale o sexuální nátlak podle ustanovení § 186 odst. 1 TZ. Trestný čin sexuálního nátlaku je považován za spáchaný se zbraní podle ustanovení § 186 odst. 1, 4 písm. a) TZ nejen v případě, kdy pachatel zbraň použije k přímému fyzickému násilí, ale také tehdy, pokud zbraň využije k zastrašení a pohrozí jejím použitím, pokud oběť nevyhoví jeho požadavkům.²⁵⁴

²⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 186 [Sexuální nátlak]. In: ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 2359

Závěr

Sexuální delikty provázejí lidskou společnost již od jejích počátků a postupně se staly předmětem právní regulace, která se vyvíjela a přizpůsobovala potřebám společnosti. Některé dříve trestné formy sexuálního jednání, jako například homosexuální styk, jsou dnes zcela legální a pro společnost běžné, jiné, například incest, byly naopak zahrnuty do trestněprávní úpravy. Tento vývoj ilustruje dynamiku právních změn v oblasti ochrany lidské důstojnosti a svobody rozhodování v sexuálním životě.

Vývoj a dynamiku sexuálních trestných činů odráží i zavedení trestného činu sexuálního nátlaku dle § 186 TZ v roce 2009. Tento relativně nový institut umožňuje postihovat chování, které by jinak nebylo podřaditelné pod trestné činy znásilnění nebo pohlavního zneužití. Tím se rozšiřuje ochrana obětí sexuálního násilí, zejména v případech, kdy pachatel nepřichází do přímého fyzického kontaktu s obětí, ale manipuluje jí k provádění sexuálních úkonů pro jeho vlastní erotické uspokojení. Tento trestný čin tak doplňuje dosavadní právní úpravu a poskytuje větší ochranu těm, kteří se ocitnou pod psychickým nátlakem nebo jsou vystaveni manipulativnímu jednání pachatele. I přesto, že právní úprava trestného činu sexuálního nátlaku je považována za užitečný a potřebný nástroj, její praktické odlišení od trestných činů znásilnění (§ 185 TZ) a pohlavního zneužití (§ 187 TZ) zůstává výzvou. Znaky těchto trestných činů se často prolínají, a proto jejich rozlišení může být složité, a to jak v teorii, tak v praxi. K přesnému rozlišení je klíčové zaměřit se na povahu sexuálního jednání, způsob jeho dosažení a věk oběti. Judikatura v této oblasti se snaží zpřesňovat výklad právních pojmů, což přispívá k lepšímu porozumění a aplikaci práva v konkrétních případech. Avšak vzhledem k relativní novosti tohoto trestného činu je judikatura stále v procesu vývoje a některé pojmy zůstávají vágní či nejasně definované.

Jedním z možných způsobů, jak zvýšit právní jistotu a předvídatelnost aplikace tohoto trestného činu, by mohlo být zahrnutí přesnějších definic některých klíčových pojmů do výkladových ustanovení trestního zákoníku. I když tento přístup může přinášet riziko přílišné kazuističnosti, tedy nadměrné podrobnosti v právní úpravě, přesto by mohl přispět k větší srozumitelnosti a právní jistotě. Dle mého názoru to byl, jeden z cílů zákonodárce, při přijímání novely trestního zákoníku. Snahou zákonodárce

bylo mimo jiné i přesnější vymezení jednotlivých sexuálních praktik a jejich obsahové zařazení pod současné i nově vznikající trestné činy. Osobně vnímám redefinici trestného činu znásilnění a sexuálního nátlaku a doplnění trestného činu sexuálního útoku jako správný krok vpřed. Otázkou je, zda je na tento krok nachystaná i česká justice a zda je soudní praxe schopna, své rozhodnutí podřídit tomuto novému směru.

Z historického pohledu na regulaci sexuální kriminality je zřejmé, že české právo se vydalo správným směrem. Nejenže zefektivňuje stíhání sexuálních deliktů, ale také zlepšuje podporu a ochranu obětí. Přispělo k větší ochraně lidské důstojnosti a sexuální svobody a rozšířilo možnosti stíhání sexuálně motivovaných trestných činů, které dříve nebyly postižitelné. Trestný čin sexuálního nátlaku tak významně obohatil právní rámec v oblasti sexuálních deliktů a jeho přínos je zjevný.

Závěrem lze doufat, že české trestní právo bude i nadále pokračovat ve své snaze o co nejpřesnější a nejúčinnější ochranu obětí sexuálních deliktů, a to nejen prostřednictvím legislativních změn, ale i prostřednictvím dalšího vývoje soudní praxe a judikatury.

Seznam zkratek

FO	fyzická osoba
Josephina	Constitutio Criminalis Josephina
PO	právnícká osoba
TČ	trestný čin
Theresiana	Constitutio Criminalis Theresiana
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TZ 1950	zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
TZ 1961	zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury

1. Seznam použité literatury

BEŇOVÁ, Kateřina. Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.

BOHUSLAV L In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7

BORČEVSKÝ, Pavel. Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-866-2

BRUCKNEROVÁ, Eva. Trestní právo hmotné a procesní. Učebnice Právnické fakulty MU. Brno: Masarykova univerzita, 2022-2023. ISBN 978-80-280-0067-7.

DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. II. díl, (§ 233 až 421). Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Praha: Wolter Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4.

DRAŠTÍK, A ., FREMR, R ., DURDÍK, T ., RŮŽIČKA, M ., SOTOLÁŘ, A . a kol. Trestní zákoník: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X

GŘIVNA, Tomáš; ŠÁMAL, Pavel a VÁLKOVÁ, Helena. Oběti trestných činů: komentář. 2. vydání. Komentované zákony. V Praze: Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-793-4.

HOLUB, Josef; LYER, Stanislav a LUTTERER, Ivan. Stručný etymologický slovník jazyka českého: se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím. 2. vyd. / [připravil Ivan Lutterer]. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-23715-0.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-044-4

JELÍNEK, Jiří. O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009, trestněprávní sekce. Teoretik. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-21-9. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:e5ae82a0-c543-11e8-bc37-005056827e51>.

JELÍNEK, Jiří, 2022. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges. Student. ISBN 978-80-7502-576-0,

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3.

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 4. vyd. Student (Leges). Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-044-4.

JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1.10.2017. Glosátor. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-230-1.

KUKLÍK, Jan, 2009. Vývoj československého práva 1945-1989. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-741-6.

MALÝ, Karel, ed., 2010. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4., přeprac. vyd., V Nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges. Edice Student. ISBN 978-80-87212-39-4.

MUSIL, J., In: GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

SEIDL, Jan, 2012. Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti. 1. vyd. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-585-6.

SCHELLE, Karel, 2009. Demokratizace českého právního řádu (1989-2009). Vydání první. Ostrava: Key Publishing. Právo. ISBN 978-80-7418-036-1.

SCHELLE, Karel, 2014. Sexuální trestné činy včera a dnes. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing. Monografie. ISBN 978-80-7418-213-6.

ŠÁMAL P: a kol. Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.

ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník: komentář II: Zvláštní část (§ 140-421). 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5,

ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-592-3.

ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš; BOHUSLAV, Lukáš; NOVOTNÝ, Oto; HERCZEG, Jiří et al. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II: zvláštní část (§ 140-271). 3.vydání. Velké komentáře. Praha: Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, Dostupné také na: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgjpwk232ge4dcxzs&rowIndex=0>

BURDA, Eduard (ed.). Mílniky práva v stredoeurópskom priestore 2008: zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov konanej v dňoch 3.-5.4. 2008 v priestoroch ÚZ NR SR, Častá-Papiernička. Sympóziá, kolokviá, konferencie. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2008. ISBN 9788071602712. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 8 Tdo 407/2007-I

VLČEK, Eduard, 2006. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Edice učebnic Právnické fakulty; č. 381. ISBN 80-210-4056-4

VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL, 2016. České právní dějiny. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk

WEISS, Petr, 2008. Sexuální deviace: Klasifikace, diagnostika a léčba. B.m.: PORTÁL s. r. o. ISBN 978-80-7367-419-9, str. 12

2. Seznam použitých odborných článků

CÍSAŘOVÁ, Dagmar, 2001. Ke koncepci postihu trestných činů proti lidské důstojnosti. Trestní právo. 6(11).

GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009. roč. 8. č. 10.

GŘIVNA, Tomáš. Trestní právo hmotné. In Bobek M. - Molek P. - Šimíček V. (eds.) *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Mezinárodní politologický ústav. Masarykova univerzita, Brno, 2009, str. 553 - 558, Dostupné na http://www.komunistickepravo.cz/kapitoly/19_553-581_komunistickepravo-cz_Grivna_Trestni-pravo.pdf

HRUŠKA, Jiří; VOLEVECKÝ, Petr. Několik poznámek k trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti podle trestního zákoníku. *Trestní právo*. 2010, roč. 14, č. 2.

MIŠŮR, Peter. Novela trestního zákoníku, upravující skutkovou podstatu trestného činu znásilnění, vstoupila v platnost. *Ius Focus*, 24. 7. 2024.

POSPÍŠILOVÁ, Martina, 2007. Vladislavské zřízení zemské – proces vzniku a nástin následné aplikace první písemné kodifikace zemského práva v Čechách [online]. Dostupné z: http://www.historyoflaw.eu/czech/Vladislavske_zrizeni_zemske.pdf.

ŠČERBA, Filip. Český trestní zákoník si zaslouží revizi kvalifikovaných skutkových podstat. *Trestněprávní revue*, 2023, č. 3, s. 125-132, str. 126.

VÁLKOVÁ, Helena. „Redefinice“ znásilnění aneb nová právní úprava trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. *Trestněprávní revue*, 2024, č. 3, s. 125-131, s. 125.

VANTUCH, Pavel. K trestným činům proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Právní rádce*. 2010, roč. 18, č. 12,

3. Seznam použitých internetových zdrojů

Břetislavovy dekrety [online]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/dokument/bretislavovy-dekrety/>.

Deuteronomium | Starý zákon | Bible21 [online]. Dostupné z: <https://www.bible21.cz/online/deuteronomium#22>.

Právní předpisy od vzniku českého státu do doby husitské - Ústav práva a právní vědy [online]. Dostupné z: <https://www.ustavprava.cz/blog/2019/07/pravni-predpisy-od-vniku-ceskeho-statu-do-doby-husitske/>.

Zákon Sudnyj Ljudem. Lípa Slovanská [online]. Dostupné z: <https://lipaslovanska.cz/zakon-sudnyj-ljudem-uplne-zneni/>,

4. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927, Beck-online [online], Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta>,

Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, Beck-online [online]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjgaxhazrrfuya>,

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), In: Sbíрка zákonů. Beck [online právní informační systém]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjgawtcnjr&groupIndex=0&rowIndex=0>

Zákon č. 166/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, Beck [online právní informační systém], dostupné z <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgi2f6mjwgywta&groupIndex=0&rowIndex=0#>

Zákon č. 17/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927, Beck-online [online], Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjyguzf6mjrg4wta>,

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, [online]. Dostupné z: https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk232ge4texzrfzrwymjq#mn28_cl10,

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže Beck [online právní informační systém]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazv6mrrhawtemy&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>,

Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů, Beck [online právní informační systém]. Dostupné

z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazf6mryguwtcna>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů. Beck [online právní informační systém]:. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfu2de>,

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: Sbíрка zákonů. Beck [online právní informační systém]:. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgezv6nbvfufu2q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>,

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon [online] [vid. 2024-09-07]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzguyf6obwfuza>,

5. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2268/07, [online], Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view-seam?documentId=njuwexzsgaydqxzugvpxk43o&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>, bod 41.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 28. 5. 1976, sp. zn. 4 To 13/76. [online]. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3tmx3sl42tgx3uoi>.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 4. 1965, sp. zn. 2 Tz 5/65; Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3dkx3sl4ztgx3uoi#>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 19. 10. 1979, sp. zn. 1 Tz 51/79. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4dax3sl4zdkx3uoi>

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 7. 1978, sp. zn. 7 Tz 33/78. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe3tsx3sl4ytax3uoi>

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 5. 5. 1980, sp. zn. 7 Tz 2/80. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4dax3sl42tmx3uoi>

Rozsudek (Rt) Vrchní soud v Praze ze dne 11.04.2013 sp. zn. 2 To 12/2013 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-10-4]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/245582/1/2> . ISSN 2336-517X.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 8 Tdo 407/2007-I

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 3 Tdo 1305/2005,

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2021, sp. zn. 3 Tdo 677/2021. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/656772/1/2>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 940/2010. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaytax3ul4ytgmr>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 8 Tdo 402/2016-34. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwenbwheycns7nzzq>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2004, sp. zn. 5 Tdo 253/2004, Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydix3ul43dqna>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. 4 Tdo 273/2013, Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemrxgqydqms7nzzq>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 783/2017-I. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwenjsgi2daok7nzzq>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 7 Tdo 191/2011, Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemjqgu3tqn27nzzq>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 11 Tdo 294/2014-15, Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemzrha3demc7nzzq>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1069/2006, Dostupné také z :<https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaydmx3ul44tgoi>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 3 Tdo 345/2012. Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwemrweguztsok7nzzq>.

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1982, sp. zn. Tpjf 158/80; Dostupné také z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzrhe4dex3sl4ytox3uoi#>.

6. Seznam použitých ostatních zdrojů

VLÁDA ČR. Důvodová zpráva - Vládní návrh na vydání zákona, trestní zákoník. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2013. Sněmovní tisk 410/0, 5. volební období. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=410&ct1=0>,

VLÁDA ČR. Důvodová zpráva - Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2013. Sněmovní tisk 45/0, 7. volební období. [online] [vid. 2024-09-08]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=45&ct1=0>,

Abstrakt

Jak vymezit hranice sexuálního nátlaku podle § 186 trestního zákoníku.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na podrobnou analýzu trestného činu sexuálního nátlaku, upraveného v § 186 trestního zákoníku. Jejím cílem je rozebrat jednotlivé znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, včetně objektu, objektivní a subjektivní stránky, a srovnat jej s dalšími sexuálními trestnými činy, jako jsou znásilnění (§ 185) a pohlavní zneužití (§ 187). Komparace těchto deliktů si klade za cíl vymezit hranice mezi nimi a přispět tak ke správnému právnímu posouzení v praxi.

V první kapitole je téma zasazeno do širšího kontextu, aby bylo možné lépe pochopit celkovou problematiku sexuálních deliktů. Tato část se věnuje historickému vývoji sexuálních trestných činů na našem území, a to od středověku až po současnost. Kapitola uzavírá popisem současného postavení trestného činu sexuálního nátlaku v rámci trestního zákoníku a zdůrazňuje společné znaky trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Druhá kapitola se podrobně zabývá jednotlivými zákonnými znaky skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku. Je zde analyzován objekt, objektivní stránka, subjekt (pachatel) a subjektivní stránka činu. Dále se kapitola zaměřuje na podrobný rozbor základních i kvalifikovaných skutkových podstat, zahrnující násilí, pohrůžky násilím, zneužití bezbrannosti a závislosti. Pozornost je věnována také vývojovým stadiím činu, jako je příprava, pokus a dokonání, a možnosti souběhu s jinými trestnými činy. Součástí této kapitoly jsou i návrhy de lege ferenda, zohledňující připravovanou novelu trestního zákoníku, která má vstoupit v platnost od 1. 1. 2025.

Třetí kapitola je věnována srovnání trestného činu sexuálního nátlaku s trestnými činy znásilnění, pohlavního zneužití a nebezpečného vyhrožování v českém právním řádu. Cílem této kapitoly je nejen analyzovat aktuální právní stav, ale také navrhnout změny, které by vedly ke zlepšení efektivity trestního práva a posílení ochrany lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Závěry této práce přispívají k lepšímu porozumění právní úpravy sexuálních deliktů a poskytují podněty k případným legislativním změnám, které by zlepšily ochranu obětí sexuálního násilí.

Klíčová slova

trestní právo, sexuální trestné činy, sexuální nátlak, znásilnění, pohlavní zneužití

Abstract

How to define the boundaries of sexual coercion according to Section 186 of the Criminal Code.

Abstract

This thesis focuses on a detailed analysis of the criminal offense of sexual coercion, regulated by Section 186 of the Criminal Code. Its aim is to examine the individual elements of this crime, including the object, objective and subjective aspects, and to compare it with other sexual offenses such as rape (Section 185) and sexual abuse (Section 187). The comparison of these offenses aims to define the boundaries between them and thereby contribute to the correct legal assessment in practice.

The first chapter provides historical context, outlining the evolution of sexual crimes from the Middle Ages to the present day. The chapter concludes by outlining the current legal framework of sexual coercion in the Criminal Code. It concludes with an overview of the current legal framework surrounding sexual coercion within the Criminal Code, highlighting the common characteristics shared by sexual offenses.

The second chapter provides a detailed examination of the legal elements of the crime of sexual coercion. It analyzes the object, the objective aspect, the subject (perpetrator), and the subjective aspect of the crime. Furthermore, the chapter offers an in-depth analysis of both the basic and aggravated elements of the offense, covering violence, threats of violence, exploitation of helplessness, and dependency. Attention is also given to the stages of the crime's development, including preparation, attempt, and completion, as well as the possibility of concurrence with other crimes. This chapter also includes *de lege ferenda* proposals, taking into account the upcoming amendment to the Criminal Code, set to take effect on January 1, 2025.

The third chapter is dedicated to comparing the crime of sexual coercion with the offenses of rape, sexual abuse, and dangerous threats in the Czech legal system. The aim of this chapter is not only to analyze the current legal framework but also to propose changes that would improve the effectiveness of criminal law and strengthen the protection of human dignity in the sexual domain.

The conclusions of this thesis contribute to a better understanding of the legal framework of sexual offenses and offer suggestions for potential legislative changes that could enhance the protection of victims of sexual violence.

Keywords

criminal law, sexual offenses, sexual coercion, rape, sexual abuse

Přílohy

Příloha 1 - Tabulka porovnání znaků sexuálních trestných činů znásilnění, sexuálního nátlaku a pohlavního zneužití)²⁵⁵

Tabulka uvádí srovnání pouze § 185 až § 187. Je-li uvedena pomlčka, pak jednání není žádným z těchto trestných činů. Neznamená to však, že by nemohla být naplněna skutková podstata jiného trestného činu, např. vydírání (§ 175) nebo svádění k pohlavnímu styku (§ 202).		Soulož	Jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží	Pohlavní styk	Sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování	Jiné sexuální aktivity
Násilí, pohrůžka násilí, pohrůžka jiné těžké újmy	Dospělý	§ 185/2	§ 185/2	§ 185/1	§ 186/1	-
	Dítě mladší 15 let	§ 185/2	§ 185/2	§ 185/2	§ 186/3	-
	Dítě starší 15 let	§ 185/3	§ 185/3	§ 185/3	§ 186/5	§ 187/1
Zneužití bezbrannosti	Dospělý	§ 185/2	§ 185/2	§ 185/1	§ 186/1	-
	Dítě starší 15 let	§ 185/2	§ 185/2	§ 185/2	§ 186/3	-
	Dítě mladší 15 let	§ 185/3	§ 185/3	§ 185/3	§ 186/5	§ 187/1
Zneužití závislosti, postavení	Dospělý	§ 186/2	§ 186/2	§ 186/2	§ 186/2	-
	Dítě starší 15 let	§ 186/3	§ 186/3	§ 186/3	§ 186/3	-
	Dítě mladší 15 let	§ 187/2	§ 187/3	§ 186/2	§ 186/3	§ 187/2
Svěření dozoru	Dospělý	§ 185/3b ?	§ 185/3b ?	§ 185/3b ?	§ 186/4b ?	-
	Dítě starší 15 let	§ 185/3b ?	§ 185/3b ?	§ 185/3b ?	§ 186/4b ?	-
	Dítě mladší 15 let	§ 187/2	§ 187/2	§ 187/2	§ 186/4b ?	§ 187/2
Bez splnění výše uvedených podmínek	Dospělý	-	-	-	-	-
	Dítě starší 15 let	-	-	-	-	-
	Dítě mladší 15 let	§ 187/1	§ 187/1	§ 187/1	§ 187/1	§ 187/1?

Výše uvedenou tabulku publikoval Gřivna v Bulletin advokacie ve svém článku *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Jedná se pouze o zjednodušené schéma, které nepokrývá všechny možné situace, na což ostatně i sám autor poukazuje. V konkrétním případě je pak nezbytné upřednostnit specifitější a závažnější formu sexuální aktivity před méně závažnou a obecnější.

²⁵⁵ GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. Bulletin advokacie, 2009, č. 10, s. 67-72)